KESK KADIN DERGİSİ

25 Kasım 2026 | KESK'in SESİ | Sayı: 2026/2

EVDE, SOKAKTA, İŞYERİNDE GÜVENDE DEĞİLİZ!

Kadına şiddet her yerde

Sistematik kadın düşmanlığı

Kızının istismar davasında adalet arayan Fatma Nur Çelik ölü bulundu, tehdit edilen öğretmen

Öğretmen Fatma Nur Çelik, yetkilileri daha önce uyardığı halde önlem alınmadığı için, Çekmeköy'de görev yaptığı okulda bir öğrencisi tarafından bıçakla öldürüldü.

ESKİ VALİ CİNAYETİ KARARTMAK İÇİN DEVLET KURUMLARINI SEFERBER ETTİ

ÖRTBAS ORDUSU

Kadın cinayetlerinde yargının suç ortaklığı

1 günde 6 kadın

Aile içi şiddet sonucu öldürüldü

"10 AYDA 343 KADIN ÖLDÜRÜLDÜ, 217 KADIN ŞÜPHELİ ŞEKİLDE HAYATINI KAYBETTİ"

1310 KADIN ÖLDÜRÜLDÜ

Türkiye'nin İstanbul Sözleşmesi'nden ayrıldığı 1 Temmuz 2021'den bu yana bin 310 kadın cinayeti işlendi. 982 kadın şüpheli şekilde öldü. Aile yılı 2025'in ilk 6 ayında ise öldürülen kadın sayısı 90

Sokakta tanımadığı kadına saldıran erkek

Nevşehir'de bir marketin önünde bekleyen kadına saldıran Tolga Çelik tutuld

Muğla'da Kadın Çalışana Dehşeti Yaşatan İş Yerinde

OPERASYON

BASILDI

'Ailem Güvende' operasyonları kapsamında 162 şüpheli, 9 dernek ve 13 işletmeye işlem yapıldı

ÖRGÜTLENELİM!

MÜCADALEYİ BÜYÜTELİM!



BU SAYIDA

01 MERHABA
Döne GEVHER

2027 BÜTÇESİNDE KADIN EMEKÇİLER VAR MI? 05
Ayfer KOÇAK

23 HAYIR'IM BENİM HAYRIMA
Özgen DEMİRAY

KADINLIĞIN TÜM HALLERİ 31
İlkay BAYRAK

33 SINIFTAN KAMUSAL ALANA YAPISAL ŞİDDET VE KESİŞİMSEL HAK HLALLERİ: TRANS EĞİTİMCİ ZOE LİLA'NIN MÜCADELESİ
Zoe Öğretmen ile Dayanışma Platformu

BEDEN BENİM İMZA ERKEĞİN 41
Delal KAYA AKINCI

43 ŞİDDETSİZ BİR TOPLUM İÇİN KADINLAR ORTAK MÜCADELEDE BİRLEŞMELİ
Deniz ÖZTEKİN

PERDEYİ ANCAK BEN İNDİRİRİM 49
Havanur TAFLAN

53 MOR CEPKEN
Hava ÜLGER

TOZ BEZİ: BİR SINIFIN KONFORU, BAŞKA BİR SINIFIN EMEĞİ 55
**Bir izleyicinin gözünden feminist bir film çözümlemesi*
Hatice ÖZDEMİR DANYELİ

ŞİDDETSİZ ÇALIŞMA YAŞAMI BİR HAKTIR: ILO 190 VE SENDİKAL MÜCADELE

Ebru ÖZBERK ANLI

07



SAĞLAMCI ŞİDDETE KARŞI: KADINDAN KADINA DAYANIŞMA MEKTUPLARI

Hazal BATTALOĞLU
Gül ÇANDIR SAÇ
Neriman DEMİR
Esra BAŞBAKKAL

13





ŞİDDET OKULUN KAPISINDAN BAŞLAMIYOR

Simge YARDIM

25

BARIŞ'A İHTİYACIMIZ VAR: KADINLARIN SÖZÜ, İRADESİ VE MÜCADELESİ

Leman KİRAZ

35



KESK KADIN DERGİSİ
Sayı: 2026/2

KESK Adına Sahibi
Ayfer KOÇAK

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Döne GEVHER

Yönetim Yeri
Selanik 2 Caddesi No:44/1
Kızılay / Ankara / Türkiye
Tel: (0312) 436 71 11
Faks: (0312) 436 74 70
Web: www.kesk.org.tr
E-mail: kesk@kesk.org.tr

Grafik Tasarım ve Uygulaması
Semahi Aydın

Kapak: Mehmet Ture

Redaksiyon: Evrim Yaban

Basım Yeri: Hermes Ofset
Zübeyde Hanım Mahallesi,
Sebze Bahçeleri Caddesi,
No:105, Altındağ / Ankara

Basım Adedi
3.000

Basım Tarihi
17.11.2026

Döne GEVHER
KESK Kadın Sekreteri

MERHABA



25 Kasım, Dominik Cumhuriyeti'nde Rafael Trujillo diktatörlüğüne karşı mücadele ederken 1960 yılında katledilen Mirabel kardeşlerin anısına, kadınların uluslararası mücadele ve dayanışma günü olarak tarihe geçti. Mirabel kardeşlerin özgürlük ve eşitlik mücadelesi bugün de dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan kadınların ortak mücadelesine esin oluyor. Dünyanın dört bir yanında, her 25 Kasım'da, kadına yönelik şiddeti özel alanın sınırlarıyla tanımlayan, münferit gören erkek egemen düzene şiddetin münferit değil politik bir sorun olduğunu, hayatımızı gasp eden bütün iktidar ve sömürü ilişkilerini değiştirme mücadelesini sürdürmekte kararlı olduğumuzu hatırlatmak için alanları doldurmaya devam ediyoruz.

Geride bıraktığımız yıl da kadınlar her türden hak saldırılarına karşı mücadele etmekten vazgeçmedi. Bangladeş'te tekstil işçisi kadınlar düşük ücretlere ve ağır çalışma koşullarına isyan ederek meydanlara çıktı. Endonezya'da kadınlar ekonomik eşitsizlik, kadın hakları ihlalleri ve hükümet politikalarına yönelik kitlesel sokak eylemleriyle itirazlarını yükseltti. Arjantin'de kadınlar "Yaşamak, Borçsuz Yaşamak, Özgür Olmak İstiyoruz!" diyerek artan kadın cinayetleri ve ekonomik bağımlılık ve yoksulluğa karşı alandaydı. Polonya'da kadınlar kürtaj hakkı için sokaklardaydı. Hindistan'da tekstil işçisi kadınlar grevdeydi. Üniversite öğrencileri kamusal yaşamda her saatte güvende olmak için gece yürüyüşleri gerçekleştirdi. İspanya'da 87 yaşındaki Maricarmen'in hikâyesi konut krizi-

nin sembolü oldu; ekonomideki eşitsizliklere karşı emekçiler/kadınlar alanları doldurdu. Fransa'da lise öğrencilerinin başlattığı isyan Avrupa ülkelerinin birçoğuna yayıldı. Emekçiler, ücretler ve kamusal hizmetler için eylemlerini sürdürüyor. Birbirinden farklı koşullarda gelişse de gençlerin, emekçilerin, kadınların mücadele alanlarından ortak bir ses yükseliyor: **KAPİTALİST SİSTEMİNİZE GÜVENMİYORUZ!** Filistin'de Rojava'da, kadınlar savaşın ve militarizmin yarattığı yıkıma karşı mücadeleyi sürdürüyor. Afganistan'da, İran'da dinci muhafazakarlığa karşı yaşam mücadelesi veriyor. Kadınların direnişi, savaş, sömürgecilik, dinci gericilik, milliyetçilik ve erkek egemenliğinin iç içe geçtiği koşullarda, bir bütün Ortadoğu'da, çok daha büyük bir anlam taşıyor.

2026 yılı Türkiye'de de kadınların itirazlarını ve mücadele kararlılığını farklı alanlarda görünür kıldığı bir yıl oldu. Yılın başında Ankara'da altmış bileşen bir araya gelerek kadın mitingi gerçekleştirdik. 8 Mart'ta ülkenin dört bir yanında yükselen kadın eylemlerinde, kadın hareketinin ortak mücadele zeminini büyütme iradesini ortaya koyduk. Kadınlar; kadın cinayetlerine, cezasızlığa, milliyetçiliğe, militarizme yoksulluğa, güvencesiz çalışmaya, muhafazakâr politikalara ve kazanılmış haklara yönelik saldırılara karşı sokaklarda, meydanlarda ve işyerlerinde sözünü söyledi.

Gülistan Doku, Rojin Kabaiş ve şüpheli kadın ölümlerinin aydınlatılması için sürdürülen adalet mücadelesi, kadınların yaşam hakkı mücadelesinin aynı zamanda devletin ve kurumların sorumluluğunu sorgulayan bir mücadele olduğunu gösterdi. Akbelen'de doğasını ve yaşam alanlarını savunan kadınların direnişi, işyerlerinde eşitlik ve güvenceli çalışma talebiyle yükselen kadın emeği mücadelesi, kadınların "barışa ihtiyacım var" diyerek ülkede yıllardır devam eden inkâr ve imha politikalarına karşı demokratik toplum ve barış sesini yükseltmesi direnişin birbirini tamamlayan halkalarını oluşturdu.

Bütün bu mücadeleler bize bir kez daha kadınların özgürleşmesinin yalnızca erkek şiddetine karşı korunma talebiyle sınırlı olmadığını gösteriyor. Kadınların emeği üzerindeki sömürünün son bulması, ekonomik bağımsızlıklarının sağlanması, demokratik hakların güvence altına alınması, savaş politikalarının sona ermesi ve eşit, özgür bir yaşamın kurulması mücadelesi birbirinden ayrılamaz.

Sevgili Kadınlar;

Evde güvende değiliz! Kadınlar en çok en yakınları, eşleri, eski eşleri, aile üyeleri tarafından şiddete maruz bırakılıyor. Ev, kadınlar açısından çoğu zaman şiddetin görünmez kılındığı, üzerinin aile mahremiyetiyle örtüldüğü bir alana dönüştürülüyor. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu'nun verilerine göre; Ekim ayında katledilen 20 kadından 5'i evli olduğu erkek, 1'i babası, 4'ü eskiden evli olduğu erkek tarafından öldürüldü. Koruma kararı almasına rağmen öldürülen, şikâyetleri dikkate alınmayan, uzaklaştırma talepleri dikkate alınmayan kadınların yaşadıkları, şiddetle mücadelede devletin sorumluluğunu yerine getirmediğini ortaya koyuyor. Sorumluluklar yerine getirilmediği gibi kadınları ekonomik ve sosyal güvencelerle güçlendirmek yerine aileye bağımlılığı artıran, bakım emeğini kadınların doğal görevi sayan ve kadınların yaşamını aile sınırları içine hapsetmeye çalışan politikalar şiddet düzenini besliyor. Çünkü erkek egemen sistem açısından aile, kadın emeğinin görünmezliğinin sürdüğü, karşılıksızlığının yeniden üretildiği, kadınların itaat ve bağımlılık ilişkileri içinde tutulduğu bir alan işlevi görüyor.

Oysa kadınların şiddetten azade olabilecekleri, ekonomik olarak kendilerini ve yaşamlarını idame ettirebilecekleri bir düzene; ücretsiz, nitelikli, anadilinde kamusal kreşlere, gündüz bakım evlerine, kadın sığınma evlerine, etkin koruma mekanizmalarına ve toplumsal dayanışma ağlarına ihtiyaçları var.

İşyerinde güvende değiliz! Emek gücümüz sömürülürken mobbinge, tacize, cinsel şiddete, ayrımcılığa ve güvencesizliğe maruz bırakılıyoruz. Ekonomik kriz derinleştikçe kadınlar hem ücretli emek piyasasında hem de ev içinde daha ağır bir sömürüyle karşı karşıya kalıyor. Kadınların istihdama katılımının önündeki engeller ortadan kaldırılmadığı gibi, kadın emeği ucuz, esnek, güvencesiz ve geçici çalışma biçimleri üzerinden örgütleniyor. TÜİK'in Eylül 2026 verileri de kadınların çalışma yaşamındaki eşitsiz konumunu açıkça ortaya koyuyor. Kadınların istihdam oranı yüzde 31,2'de kalıyor. Her iki genç kadından biri istihdama ulaşamıyor. Yani kadınlar çalışma yaşamının dışında bırakılıyor.

Bu tablonun arkasında kadınların omuzlarına yüklenen karşılıksız bakım emeği var. Çocukların, yaşlıların, hastaların ve engellilerin bakımının kamusal bir sorumluluk olarak örgütlenmemesi, bu yükün aileye ve aile içinde de ağırlıklı olarak kadınlara bırakılması, kadınların çalışma yaşamına eşit katılımını engelliyor. Kreşlerin, gündüz bakım evlerinin, yaşlı bakım hizmetlerinin ve kamusal sosyal hizmetlerin yetersizliği kadınları ya çalışma yaşamının dışına itiyor ya da yarı zamanlı, düşük ücretli ve güvencesiz işlere yöneltiyor.

İktidarın aile politikaları adı altında geliştirdiği düzenlemeler de bu eşitsizliği derinleştiriyor. Kadınların istihdamı, aile ve bakım sorumluluklarıyla uyumlaştırılırken geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri yeniden üretiyor.

> **Biz, her yıl olduğu gibi bu yıl da kadınlar için güvenli ve güvenceli çalışma yaşamı talebimizi yükseltiyoruz. Tam zamanlı güvenceli istihdam, ücretsiz, anadilinde ve nitelikli kreş, kamusal bakım hizmetleri, toplumsal cinsiyete duyarlı bütçeleme ve ŞİDDETSİZ İŞYERLERİ istiyoruz.**

Sokakta güvende değiliz! Sabah işe yetişmeye çalışırken, akşam mesai bitiminde evimize dönerken, toplu taşıma beklerken, tenha bir sokaktan geçerken şiddetin, tacizin ve saldırının hedefi olabiliyoruz. Gündelik yaşamlarımızı erkek şiddeti tehdidini hesaba katarak düzenlemek zorunda kalıyoruz. Diğer yandan şiddete karşı önlem alınmıyor olması ve cezasızlık nedeniyle bir yere giderken hangi yolu kullanacağımızı, hangi saatte eve döneceğimizi, nasıl giyineceğimizi, telefonumuzun şarjının yeterli olup olmadığını düşünmek zorunda kalıyoruz. Parklarda, meydanlarda, eğlence mekânlarında, üniversite kampüslerinde ve toplu taşıma araçlarında taciz ve saldırı tehdidiyle karşı karşıya bırakılıyoruz. Israrlı takip, dijital mecralar üzerinden başlayan tehditlerin sokakta fiziksel saldırıya dönüşmesi, kadınların ayrılmak istedikleri erkekler tarafından sokak ortasında öldürülmesi bu güvensizliğin farklı yüzlerini oluşturuyor.

LGBTİ+'lar ve göçmen kadınlar ise ayrımcılık ve nefret saldırılarıyla çok daha ağır bir şiddet sarmalına itiliyor. Üstelik kadınların yaşam alanlarını daraltan bu tablo karşısında kamusal güvenliği sağlamakla yükümlü kurumlar çoğu zaman önleyici politikalar geliş-

tirmek yerine kadınların kendi güvenliklerini kendilerinin sağlaması gerektiği düşüncesini pompalıyor.

12 Eylül'den bu yana birçok ilde "Ailem Güvende" başlığıyla yürütülen saldırılar iktidarın önümüzdeki dönemde ayrımcılığı ve nefret söylemini kurumsallaştırmaya çalışacağını ve ayrımcılık, şiddet ve dışlamaya rıza oluşturmak üzere saldırılarını "aileyi koruma" kılıfıyla sürdüreceğini, sınırlarını kendi belirlediği bir "ahlak" anlayışını dayatmaya devam edeceğini gösteriyor.

Saldırılar çeşitlenir ve sıklaşırken direnişlerimizi birleştirmemiz, emek ve özgürlük mücadelesi ortaklaştırmamız, çeşitliliklerimizle bir arada yaşamanın önemini vurgulayarak barışı ve demokratik toplumu kadınların eşitliği temelinde kurmayı hedefleyen örgütlü bir mücadeleyi yükseltilmemiz gerekiyor.

Bize dayatılan yaşam biçimine, emeğimizin değersizleştirilmesine, bedenimiz üzerindeki denetime, erkek şiddetine, yoksulluğa ve güvencesizliğe karşı örgütlü mücadelemizin kazanımlara dönüştüğünü, kazanılmış haklarımızın hiçbirinin kendiliğinden verilmediğini biliyoruz. Risklere, tehditlere ya da bizi güvencesizliğe sıkıştırmaya çalışan bu düzene karşı farklı mücadele deneyimlerini ortaklaştırmanın, dayanışmayı büyütmenin ve örgütlü gücümüzü çoğaltmanın önemli olduğunu yineliyoruz.

KESK'li kadınlar olarak sendikal mücadeleyi kadın özgürlük mücadelesinden ayrı görmüyoruz. Bunun bir ifadesi olarak yıllar sonra yeniden Kadın Kurultayımızda buluştuk. Üçüncüsünü gerçekleştirdiğimiz Kurultay ile ülkenin dört bir yanında hem kamusal hizmetten yararlanan hem de hizmet veren olarak neler yaşadığımızı, mücadelemizin yönünü bir kez daha gözden geçirerek önümüzdeki sürece hazırladık birbirimizi. Bu anlamda Kurultayımızla sendikalarımızı erkek egemen anlayışlardan arındırmak, kadınların karar süreçlerine eşit katılımını sağlamak, kadın emeğini görünür kılmak ve işyerlerinde şiddetsiz, eşit ve özgür bir çalışma yaşamını kurmak için mücadelede kararlı olduğumuzu bir kez daha ortaya koymuş olduk.

Kadın meclislerimizle, eşbaşkanlık ve eşit temsiliyet anlayışımızla yalnızca sendikal örgütlenmemizi değil, toplumsal mücadele alanlarını da dönüştürmeyi hedefliyoruz. Zira kadınların özgürleşmediği bir sendikal hareketin, emek mücadelesini bütünlüklü biçimde yürütmesi mümkün değil. Kadınların özgürlük mücadelesi, yalnızca kendi yaşamlarımızı değil, toplumun geleceğini de değiştirme gücüne sahiptir. Birbirimizin sesini çoğaltarak, dayanışmamızı büyüterek, örgütlü mücadelemizden vazgeçmeyerek erkek egemenliğine ve kapitalist sömürü düzenine karşı mücadeleyi sürdüreceğiz.

25 Kasım'da bir kez daha erkek devlet şiddetine, kadın cinayetlerine, cezasızlığa, kadın emeğinin sömürülmesine, yoksulluğa, kayyum politikalarına, seçme seçilme hakkımızın gaspına, savaşlara ve kazanılmış haklarımıza yönelik saldırılara karşı **ŞİDDETSİZ, EŞİT, ÖZGÜR VE GÜVENCELİ BİR YAŞAM İSTİYORUZ!** diyerek alanlarda olacağız.

Emeğimiz, bedenimiz, kimliğimiz ve hayatlarımız bizim!

KAPİTALİZME, ERKEK EGEMENLİĞİNE, SAVAŞA VE SÖMÜRÜYE KARŞI, EVDE, İŞYERİNDE, SOKAKTA MÜCADELEYİ BÜYETELİM!

JİN, JİYAN, AZADÎ!

Ayfer KOÇAK
KESK Eş Genel Başkanı

2027 BÜTÇESİNDE KADIN EMEKÇİLER VAR MI?



Bir kez daha bütçe görüşmelerinin yapıldığı, ülkenin kaynaklarının nasıl paylaşılacağının belirlendiği bir süreçten geçiyoruz. Ancak 2027 yılı bütçesinin merkezinde emekçilerin, kadınların, yoksulların ve toplumun gerçek ihtiyaçlarının yer almadığı açık. Yine bütçede savaşa, ranta, faize ayrılan bütçe kalemlerindeki oranlar artarken, toplumsal cinsiyete duyarlı bir bütçeleme akıllarının ucundan bile geçmiyor. Bütçede kadının adının geçtiği tek kalem: Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda kadının güçlenmesi. Kadına yönelik şiddetin arttığı, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin her alanda derinleştiği koşullarda bütçeden kadının güçlenmesine ayrılan pay ise her yüz liradan ALTI KURUŞ!

Bütçe kaynakları kimlerden toplanıyor, kimler için harcanıyor?

Bütçe, devletin bir yıl boyunca hangi kaynakları kimlerden topladığını ve bu kaynakların kimlere dağıtıldığı ve hangi toplumsal ihtiyaçlar için kullanıl(ma)dığını gösteren ekonomik/politik belgedir. Bu nedenle bütçeyi yalnızca gelir ve gider cetvellerinden ibaret değerlendiremeyiz; toplumsal sınıflar arasındaki gelir dağılımını, kamusal hizmetlerin niteliğini ve sosyal haklara öncelik verilip verilmediği üzerinden de değerlendirmek zorundayız.

2027 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'nde merkezi yönetim bütçe gelirleri 23 trilyon 408 milyar TL, vergi gelirleri ise 19 trilyon 906 milyar TL olarak öngörülmektedir. Buna göre vergi gelirleri, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin yaklaşık yüzde 86'sını oluşturmaktadır. Başka bir ifadeyle bütçenin temel finansman kaynağı vergilerdir.

Asıl mesele, bu vergilerin kimlerden ve hangi yöntemlerle toplandığıdır. 2027 bütçe teklifinde gelir vergisi 5 trilyon 533 milyar TL, kurumlar vergisi 2 trilyon 223 milyar TL olarak tahmin edilmiştir. Kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı yaklaşık yüzde 11.2'dir. Katma değer vergisi (KDV) ve özel tüketim vergisinin (ÖTV) toplamı ise yaklaşık 8 trilyon 965 milyar TL'ye ulaşmakta, dolayısıyla en çok karşılaştığımız bu iki dolaylı vergi, toplam vergi gelirlerinin yüzde 45'ini oluşturmaktadır.

Vergi adaletini tartışırken yalnızca toplam vergi gelirlerine değil, bu vergilerin farklı gelir grupları üzerindeki etkisine de bakmak gerekir. KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergiler, gelir düzeyinden bağımsız olarak tüketim üzerinden alınır. Bu nedenle gelirinin büyük bölümünü temel ihtiyaçlarını karşılamak için harcayan emekçiler ve dar gelirli kesimler, gelirlerinin yüksek bir bölümünü dolaylı vergilere ödemek zorunda kalıyorlar. Açıkça görüleceği gibi, bütçedeki dolaylı vergilerin yüksek payı, vergi yükünün adil dağılımı bakımından adaletsizliği büyütmektedir.

Bütçenin harcama tarafı da siyasal tercihleri gösterir. 2027 yılı toplam bütçe giderleri 27 trilyon 276 milyar TL olarak öngörülmüştür. Gider kalemlerinde gider toplamı içerisinde faize yüzde 14,6'e, silahlanma ve savunmaya ayrılan pay yüzde 13'e yükseltilirken tüm toplumun yaşamını etkileyen kamu yatırımlarına ayrılan pay, 2 yıl içinde 4 puan aşağı çekilerek yüzde 10,4'e düşürülmüştür.

Bütçenin öncelikleri, kadınların güçlenmesine ayrılan kaynağın düşüklüğünde de görülmektedir. 2027 bütçe teklifinde Kadının Güçlenmesi Programı'na sadece 11 milyar 61 milyon TL ayrılmış. Bu tutar, toplam bütçe giderlerinin yaklaşık yüzde 0,041'ine karşılık gelmektedir. Bu durum her şeyi ortaya koyuyor.

Bütçenin temel sorusu yalnızca ne kadar kaynak toplandığı değil, bu kaynağın hangi önceliklere göre dağıtıldığıdır. Vergi yükünün adil paylaşılmadığı, kamusal hizmetlerin güçlendirilmediği, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin dikkate alınmadığı ve toplumsal ihtiyaçların piyasa koşullarına bırakıldığı bir bütçe, mevcut eşitsizlikleri yeniden üretir ve üretmektedir.

Kadınlar istihdama erişemiyor, çalışsalar dahi güvenceli ve tam zamanlı çalışma şansı bulamıyor!

Kadınlarda işsizlik yüzde 40'ları bulmuş durumda ancak kadınların çalışma yaşamına katılımı yalnızca istihdam oranlarının düşüklüğüyle de değerlendirilemez. Hangi koşullarda ve ücretlerle çalıştıkları, iş güvenceleri, sendikal hakları ve emekliliğe erişimleri de bu değerlendirmenin parçasıdır.

TÜİK verilerine göre kadınların istihdamdaki oranı yüzde 31,1 iken erkeklerde yüzde 66,4. Yine kayıtlı ve tam zamanlı istihdam oranı kadınlarda yüzde 18,2 iken erkeklerde yüzde 48,6'dır. Bu veriler çalışma hayatında kadınlar açısından eşitsizliğin nasıl üretildiği güvencesiz esnek çalışmanın nasıl norm haline gertirildiğini gösteriyor.

Yine iktidar tarafından kullanılan "Aileyi koruma ve güçlendirme" söylemi ve bu çerçevedeki politikaları, bakım sorumluluğunun kadınlara yüklenerek kamusal sorumluluktan çıkarmaya yönelik kullandıkları bir kılıftır. Ücretsiz ev içi emeğin de kadına yüklenen cinsiyet rolleri içinde sürdürülmesi politikası, kadınların hem ücretli hem ücretsiz çalışma yükünü ağırlaştırıyor. Ayrıca bu yaklaşım, kadınların tam zamanlı ve güvenceli işler yerine düşük ücretli, kısmi süreli ve sosyal güvencesi zayıf işlere yöneltilmesi anlamına geliyor. Biz kadın emekçiler, kadın istihdamı politikalarının ölçütünü yalnızca işe giriş üzerinden değil; kayıtlı, tam zamanlı, güvenceli ve sendikal hakların kullanılabilmesi üzerinden tartışmak zorundayız.

Bakım emeği bireysel değil, kamusal bir sorumluluktur.

Çocuk, yaşlı, hasta ve engelli bakımı, toplumsal yaşamın sürdürülmesi için zorunlu bir emektir. Buna rağmen bu hizmetlerin önemli bir bölümü aile içinde, karşılıksız biçimde ve çoğunlukla da yine kadınlar tarafından yerine getirilmektedir. Çocuk bakımıyla başlayan sorumluluk, ilerleyen yıllarda aile büyüklerinin yaşlılık ve hastalık süreçleriyle devam edebilmekte; kadınların genelde 30lu yaşlarının sonuna kadar çocuk bakımı, 50li yaşlarının ortalarına doğru da yaşlı bakımı sorumlulukları yüklenmek zorunda bırakılmaları biz kadınlarda dinlenme, eğitim, toplumsal yaşama ve kendi yaşamlarını kurmaya ayırabilecekleri zamanı daraltmaktadır.

Bu durum bireysel tercih ya da aile içi iş bölümü meselesi değil, bakım hizmetlerinin kamusal bir hak olarak örgütlenmemesinden kaynaklanan bir sosyal politika sorunudur. Bakım emeğinin toplumsallaştırılması, kadınların özgürleşmesi ve temel yurttaşlık hakkı açısından temel bir taleptir.

Kamusal kreşlerin ve çocuk bakım merkezlerinin yaygınlaştırılması; yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin erişilebilir hale getirilmesi; mevcut kurumların kapasitesinin ve niteliğinin artırılması sosyal devletin sorumluluğudur. Hizmetler her gelir grubundan yurttaş için erişilebilir olmalı ve coğrafi eşitsizlikleri giderecek biçimde yaygınlaştırılmalıdır. Bu kurumlarda çalışan bakım emekçilerinin güvenceli istihdamı, insanca ücretleri, sendikal hakları ve mesleki gelişim olanakları da sağlanmalıdır.

Bakım hizmetleri piyasanın kârlılık ölçütlerine terk edilemez; çünkü bakım, yalnızca satın alma gücü olanların yararlanabileceği bir hizmet değil, herkesin yaşamı boyunca ihtiyaç duyabileceği temel bir toplumsal haktır. Kadın istihdamını artırma hedefleri de kamusal bakım yatırımlarıyla desteklenmediği sürece bu yükü kadınların üzerinden alınması çok olası değildir.

Yarı zamanlı yeni nesil esnek çalışma modelleri bir aldatmacadan ibaret!

Ekonomik özgürlük, yalnızca bir işte çalışmakla değil; düzenli gelir, iş güvencesi, sosyal güvenlik, sendikal örgütlenme ve emeklilik hakkıyla mümkündür. Kısmi süreli ve güvencesiz çalışma, bugünkü geliri azaltmanın yanı sıra prim günlerinin eksik kalmasına, emeklilik koşullarının ağırlaşmasına ve emekli aylıklarının düşmesine yol açar. Böylece çalışma yaşamındaki eşitsizlikler kadınların ileri yaşlarına taşınır.

Yarı zamanlı esnek çalışma, eksik primle, düşük ücretle veya güvencesiz işlerde çalışmaya mahkûm edilmektir. Devletin görevi kadınları güvencesiz çalışma biçimlerine

yönlendirmek değil, bakım sorumluluklarını kamusal hizmetlerle karşılayarak toplumun tam zamanlı ve güvenceli işlere erişimlerini sağlamaktır.

Bütçede sosyal devletin sorumluluğu: Kaynakların toplumsal ihtiyaçlara ayrılması

Bu çerçevede yanıtlanması gereken başlıca sorular şunlardır:

* Kamusal kreş ve çocuk bakım merkezlerinin yaygınlaştırılması, mevcut kurumların kapasitesinin ve niteliğinin artırılması için ne kadar kaynak ayrılmıştır?

* Yaşlı ve engelli bakım hizmetleri ile evde bakım ve gündüzlü hizmetlerin kapsamını geliştirmek için hangi somut hedefler ve ödenekler belirlenmiştir?

* Bakım hizmetlerinde çalışanların güvenceli istihdamı ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi için hangi kaynaklar ayrılmıştır?

* Kısmi süreli ve güvencesiz çalışma nedeniyle kadınların yaşayabileceği prim ve emeklilik kayıplarını önleyecek hangi sosyal güvenlik mekanizmaları öngörülmektedir?

* Kadınların sendikal örgütlenmesini, eşit ücret hakkını ve işyerinde şiddet ile ayrımcılığa karşı korunmasını güçlendirecek politikalar nelerdir?

Bu soruların yanıtları, kadın politikalarının söylem düzeyinde mi kaldığını yoksa bütçe kaynaklarıyla desteklenen bir sosyal politika yaklaşımına mı dönüştüğünü gösterecektir. Maalesef bu soruların cevaplarını 2027 bütçe taslağında bulmaya çalıştığımızda da emekten, halktan ve kadından yana bir cevap bulamıyoruz.

Sosyal bir devletin sorumluluğu bakım yükünü aile içinde kadına tanımlanması kabulü üzerinden kadınları güvencesizlik ve yarı zamanlı işlere yönlendirmek değil; kamusal hizmetleri yaygınlaştırmak ve tüm emekçiler için güvenceli ve güvenli istihdam koşullarını oluşturacak politikalar üretmek olmalıdır.

Taleplerimiz nettir;

* Vergi yükünün adil dağıtıldığı; emekçilerin ve dar gelirli kesimlerin üzerindeki dolaylı vergi yükünün azaltıldığı bir bütçe.

* Kamusal kreşlerin, çocuk bakım merkezlerinin, yaşlı ve engelli bakım hizmetlerinin yaygınlaştırılması.

* Bakım hizmetlerinde güvenceli istihdam, insanca ücret ve sendikal haklar.

* Kadınlar için kayıtlı, tam zamanlı ve güvenceli çalışma; eşit işe eşit ücret.

* Kadınların şiddetten uzak, eşit ve özgür yaşayabilecekleri toplumsal koşulların oluşturulması.

* Savaş ve çatışma politikalarının sona erdirilmesi; demokratik ve barışçıl çözüm yollarının güçlendirilmesi.

* Kadınların barış süreçlerinde ve toplumsal karar mekanizmalarında eşit ve etkin biçimde yer alması.

Bütçe tercihlerimiz, eşit, özgür, güvenceli ve barış içinde bir yaşamı mümkün kılmalıdır.

> **Bu 25 Kasım'da da dünyanın dört bir yanında yükselen kadın direnişlerinden aldığımız güçle alanlarda olacağız. 12 Aralık'taysa Ankara'da emekten, demokrasiden yana toplumun tüm kesimleriyle "GEÇİNEMİYORUZ! BÜTÇEDEN HAKKIMIZI, ÜLKEMİZDE DEMOKRASİ İSTİYORUZ" şiarını yükselteceğiz!**

Ebru ÖZBERK ANLI
Kıdemli Proje Koordinatörü, ILO Türkiye Ofisi

ŞİDDETSİZ ÇALIŞMA YAŞAMI BİR HAKTIR:

ILO 190 VE SENDİKAL MÜCADELE



Şiddet ve taciz her zaman göz önünde yaşanmıyor. Bir yöneticinin kadın çalışana yönelik cinsiyetçi söz ve imalarda bulunması, gece vardiyasında tek başına çalışan bir kadının saldırgan davranışlara maruz kalması ya da mesai saatleri dışında devam eden ısrarlı mesajlar... İlk bakışta birbirinden farklı görünen bu davranışların hepsi, çalışma yaşamındaki şiddet ve tacizin farklı biçimleri. **25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü**, çalışma yaşamında karşılaşılan bu tür davranışların yalnızca bireysel olaylar olmadığını, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, güç ilişkileri ve çalışma koşullarıyla yakından bağlantılı olduğunu hatırlatıyor.

Sendikalar, çalışma yaşamında şiddet ve tacizle mücadelede çok önemli bir role sahip. Şiddete maruz kalan üyelere destek sunmak, riskleri belirlemek, koruyucu işyeri politikalarının geliştirilmesine katılmak, alınan önlemlerin uygulanmasını izlemek, toplu pazarlık yoluyla güvenceleri güçlendirmek, farkındalık çalışmaları ve kampanyalar yürütmek, farklı kurum ve örgütlerle iş birliği geliştirmek ve ILO'nun 190 sayılı Sözleşmesi'nin onaylanması için savunuculuk yapmak, sendikaların bu alanda üstlenebileceği birbirini tamamlayan roller arasında yer alıyor.

İstanbul araştırmasından iki önemli bulgu

ILO Türkiye Ofisi ve Özyeğin Üniversitesi tarafından 2024'te İstanbul'da, çalışma deneyimi bulunan 3.007 kişiyle gerçekleştirilen İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırması, sorunun boyutunu ortaya koyuyor. Katılımcıların %77,9'u çalışma hayatı boyunca en az bir şiddet türüne maruz kaldığını bildiriyor. Kadınların %26,5'i ise cinsel şiddet kapsamına giren davranışlardan en az birine maruz kaldığını belirtiyor.

Araştırmada sendikalı ve sendikasız çalışanlar arasındaki fark da dikkat çekici. Ücretli çalışanlar arasında son bir yılda cinsel şiddete maruz kaldığını bildirenlerin oranı sendika üyelerinde %1,1, üye olmayanlarda %9,1. Ayrımcılık bakımından oranlar sırasıyla %4,5 ve %9,1. Bu veriler tek başına neden-sonuç ilişkisini kanıtlamaz. Bununla birlikte **sendikaların koruyucu gücünü ve şiddetin önlenmesindeki rolünü** somut bir zeminde tartışmaya imkân veriyor.

C190'ın açtığı alan

ILO'nun 2019'da kabul ettiği 190 sayılı Şiddet ve Taciz Sözleşmesi (C190) ile 206 sayılı Tavsiye Kararı (R206), herkesin şiddet ve tacizden arınmış bir çalışma yaşamı hakkını esas alıyor. Sözleşme fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik zarar doğuran veya doğurabilecek davranışları kapsıyor; korumayı yalnızca işyeri binasıyla sınırlamıyor. İşle bağlantılı seyahatler, eğitimler ve dijital iletişim de bu çerçevenin içinde (C190, md. 1–3). Sözleşmenin yaklaşımı açık: Önleme, koruma, başvuru yolları ve destek hizmetleri birbirinden kopuk ele alınamaz (C190, md. 4; R206, par. 2).

Türkiye, C190'ı henüz onaylamış değil. Sendikalar, sözleşmenin onaylanmasına dair süreç hakkında hükümetten bilgi isteyebilir, üçlü danışma mekanizmalarının işletilmesini talep edebilir, milletvekilleri ve ilgili kamu kurumlarıyla görüşebilir, mevzuattaki eksikleri ortaya koyan değerlendirmeler yayımlayabilir. Farklı konfederasyonların ortak tutum alması, işyerlerinden gelen deneyimlerin ulusal tartışmaya taşınması ve uluslararası sendikal kampanyalarla bağ kurulması, bu çabanın etkisini artırır. Bu çalışmalar, C190'ın sosyal diyalog ve farkındalık yaratma yaklaşımıyla örtüşür (C190, md. 4(3), 11(c); R206, par. 23).

İttifak kurmak da bu işin önemli bir parçası. Kadın örgütleri, barolar, meslek odaları, üniversiteler ve destek hizmeti sunan kuruluşlarla iş birlikleri geliştirilerek ortak araştırmalar yürütülebilir, farkındalık ve savunuculuk çalışmaları gerçekleştirilebilir, güvenilir başvuru ve destek mekanizmalarının oluşturulması ve güçlendirilmesi sağlanabilir. Eğitim, sağlık, yerel yönetim ve sosyal hizmet alanlarında örgütlü sendikaların deneyimlerini paylaşması ve birlikte hareket etmesi; öğrenciler, veliler, hastalar, hasta yakınları, sosyal hizmetlerden yararlanan kişiler ve diğer hizmet alanlardan kaynaklanan şiddet ve tacize karşı ortak çözümler geliştirilmesine katkı sağlayabilir. (C190, md. 4(3), 11(b)–(c); R206, par. 23).



İşyerinde ne değişebilir?

C190'ın onaylanması beklenmeden de atılabilecek adımlar var. Sendikalar, ulusal hukuki çerçeve içinde toplu sözleşme görüşmelerine ve işyeri düzeyindeki müzakerelere şiddet ve tacizle ilgili açık hükümler taşıyabilir. Kimin başvuruyu alacağı, ne kadar sürede yanıt verileceği, şikâyetçinin nasıl korunacağı, işverenin hangi önlemleri almakla yükümlü olacağı ve uygulamanın nasıl izleneceği açıkça belirlenerek etkili ve güvenilir mekanizmalar oluşturulabilir (C190, md. 5, 12; R206, par. 3–4).

Şiddeti önleme açısından, sendika temsilcilerinin risk değerlendirmelerine katılması kritik. Bir hastanede hasta yakınlarından gelen tehdit, bir okulda veli kaynaklı taciz ya da bir belediyede yalnız yürütülen saha görevi aynı yöntemlerle ele alınamaz. İşin niteliği, çalışma saatleri, hiyerarşik ilişkiler ve üçüncü kişilerden gelen riskler birlikte incelenmeli. Sendikalar üyeleriyle görüşmeler, gizliliği gözeten anketler ve işyeri risk haritaları yoluyla görünmeyen sorunları ortaya çıkarabilir; alınan önlemlerin uygulanıp uygulanmadığını izleyebilir (C190, md. 9(a)–(c); R206, par. 7–9).

Bir başka öncelik, çalışanların çekinmeden başvurabileceği mekanizmalar kurmak. Şikâyet edilen kişi doğrudan yönetici olduğunda, yalnızca amire başvuru öngören bir prosedürün etkili ve güvenilir bir başvuru yolu sunması güçleşebilir. Gizlilik, tarafsızlık, misille-

meye karşı koruma ve gerektiğinde bağımsız başvuru imkânı bu yüzden vazgeçilmez. Sendika temsilcisi, şiddete maruz kalan kişinin isteği ve ihtiyaçları doğrultusunda sürece eşlik edebilir, hukuki ve psikososyal desteğe ulaşmasını kolaylaştırabilir, koruyucu tedbirlerin takibini yapabilir (C190, md. 10(b)–(e); R206, par. 16–17).

Ev içi şiddetin çalışma yaşamına etkisi de göz ardı edilemez. Güvenli iletişim yöntemleri, ihtiyaç halinde izin ve çalışma düzeninde uyarlama gibi tedbirlerin işyeri politikalarında yer alması, şiddete maruz kalan çalışanların istihdamdan kopmasını önlemeye yardımcı olabilir (C190, md. 10(f); R206, par. 18).

Eğitim ve kampanyalar da şiddet ve tacize ilişkin farkındalığın artırılması, çalışanların hakları ve başvuru mekanizmaları konusunda bilgilendirilmesi ve işyerlerinde şiddet ve tacize karşı ortak bir anlayış geliştirilmesi açısından önemli bir rol oynuyor. Temsilcilerin, yöneticilerin, erkek çalışanların ve tanıkların hangi davranışın şiddet veya taciz oluşturduğunu, nasıl müdahale edileceğini ve nereye başvurulacağını bilmesi gerekir. Sendikalar kısa işyeri rehberleri hazırlayabilir, yeni üyeler için bilgilendirme programları düzenleyebilir, tanıkların güvenli müdahalesini konu alan atölyeler yapabilir. Güvencesiz çalışanlara, göçmenlere ve engelli çalışanlara erişim için farklı yöntemler geliştirilmesi de önemlidir (C190, md. 6, 9(d), 11(b)–(c); R206, par. 10–13, 23).

Son olarak sendikalar, savundukları ilkeleri kendi kurumlarında yani sendikada da hayata geçirmeli. Kadınların karar organlarına etkili katılımı, sendika içinde şiddet ve tacize karşı açık kurallar, güvenilir başvuru yolları ve hesap verebilir disiplin süreçleri bunun parçaları. Şikâyetleri kayda geçirmek kadar, kişisel bilgileri koruyarak sonuçları değerlendirmek ve üyelerle paylaşmak da önemli. Eşitlik ve toplumsal cinsiyete duyarlılık ilkeleri, sendikanın kendi örgütlenmesinde de karşılık bulması son derece kritik. (C190, md. 4(2)–(3), 6).

Sendikalar, çalışma yaşamında şiddet ve tacizin önlenmesinde ve ortadan kaldırılmasında vazgeçilmez bir role sahip.

Çalışanların bireysel olarak karşılaştıkları sorunları ortak bir hak mücadelesine dönüştürme, çalışma koşullarını iyileştirme, koruyucu mekanizmaların oluşturulmasını sağlama ve bunların uygulanmasını denetleme güçleri, sendikaları bu mücadelenin temel aktörlerinden biri haline getiriyor.

ILO 190'ın onaylanması için yürütülen savunuculuk çalışmaları, toplu pazarlık süreçleri, işyerlerinde geliştirilen önleyici politikalar ve farklı kesimlerle kurulan ittifaklar, aynı hedefe hizmet eden birbirini tamamlayan adımlar.

25 Kasım'ın da hatırlattığı gibi, şiddet ve tacizden arınmış bir çalışma yaşamı herkesin hakkı. Bu hakkın bütün çalışanlar için güvence altına alınmasında güçlü, örgütlü ve etkin sendikaların rolü belirleyici.

Kaynaklar: ILO–Özyeğin Üniversitesi, İş Yerinde Şiddet ve Taciz Algıları ve Deneyimleri Araştırma Raporu (2024); ILO, 190 sayılı Sözleşme (C190) ve 206 sayılı Tavsiye Kararı (R206); ILO, C190 ve R206'ya İlişkin Rehber; ILO, Şiddet ve Tacizle Mücadele Sendika Politika Belgesi (2022); ILO NORMLEX, Türkiye'nin C190 onay durumu (10 Kasım 2026).

Hazal BATTALOĞLU/*BES Ankara 2 No'lu Şube*
Gül ÇANDIR SAÇ /*Eskişehir Engelli Dayanışma Ağı (EEDA)*
Neriman DEMİR/*Eğitim-Sen Eskişehir Şube*
Esra BAŞBAKKAL /*Eskişehir Engelli Dayanışma Ağı (EEDA)*

SAĞLAMCI ŞİDDETE KARŞI: KADINDAN KADINA DAYANIŞMA MEKTUPLARI



Birimiz bir soru sordu, diğerimiz kendi hayatından karşılık verdi. Hazal'dan Gülüş'e, Gülüş'ten Neriman'a, Neriman'dan Esra'ya, Esra'dan yeniden Hazal'a uzanan bu mektuplarda sağlamcı şiddeti, yorgunluğumuzu, itirazlarımızı ve birbirimize iyi gelen yoldaşlığımızı konuştuk. 25 Kasım'da bu konuşmayı kadın hareketinin, sendikalarımızın ortak gündemine açıyoruz. Birbirimize "Yalnız değilsin" derken verdiğimiz sözü birlikte tutabilmek için.

Hazal'dan Gülüş'e

Sevgili kız kardeşim Gülüş,

Kaç kere yazdım sildim bir bilsen. Seninle karşılaştığımızda da telefonda konuştuğumuzda da laf lafı açıyor, uzun uzun anlatıyoruz birbirimize. Ben arada yine sana akıl danışıyorum: "Nasıl yapayım, ne diyeyim, şöyle yapsam olur mu?" Mektup yazınca da değişmeyecek galiba; şimdiden bir sürü soru var aklımda.

Seninle konuşurken sevdiğim şeylerden biri bu. Bir meseleyi kafamda çözüp öyle gelmem gerekmiyor. Bazen kızdığım bir şeyi anlatıyorum, bazen ne yapacağımı bilemiyorum; konuşurken düşüncem değişiyor, bir yol buluyorum. Her şeyi tek başına düşünüp karara bağlamak zorunda olmamak iyi geliyor.

Keşke bu rahatlığı birlikte mücadele ettiğimiz her yerde duyabilsek. Sendikalarımızda, örgütlü olduğumuz yapılarda, dostlarımızın arasında... Bir şey anlatmadan önce "Şimdi bunu söylersem ne olur?" diye hesap yapmasak. İtirazımızın yoldaşlığımızı tartışmaya açmayacağını, ihtiyacımızı söylemenin bizi yük hâline getirmeyeceğini bilsek.

KESK Kadın Dergisi'nin 25 Kasım sayısı için sana biraz da bu yüzden yazmak istedim. Birbirimizle konuşabildiğimiz şeyleri ortak gündemimize taşıyalım diye. Kendimize güvenli alanlar kurmak istiyoruz ya; o güveni nasıl kurduğumuzu, nerede zedelediğimizi de konuşalım. Bizden başlayalım, bizi okuyan kadınlar kendi sözünü eklesin.

Çünkü bir yere güvenmek, orada hiç incinmeyeceğimizden emin olmak değil. İncindiğimizde bunu söyleyebilmek, söylediğimiz için yeniden yalnız bırakılmayacağımızı bilmek de var. Bazen bir arkadaşımızı dinlemek yerine bulunduğumuz yapının ne kadar eşitlikçi olduğunu anlatmaya girişiyoruz. Oysa arkadaşımız tam da o eşitliği önemsediği için itiraz ediyor.

Geçenlerde bir paylaşımına denk geldim. İhtiyaç duyulan desteğin nasıl kişisel bir beklentiye çevrilebildiğini anlatıyordun. Örgütlü ilişkilerimizde de karşılaşıyoruz bununla. Herkesin aynı hızda çalışabileceği, aynı süre toplantıda kalabileceği, her çağrıya yetişebileceği varsayılıyor. Koşullar bize uymadığında ise mesele, bize gösterilecek anlayışa dönüşüyor. Eşit katılım hakkımız bir arkadaşımızın inceliğine bağlı kalıyor.

Bir yandan bizim adımıza ne yapabileceğimize karar veriliyor, diğer yandan "Bunu yapamıyorum" dediğimizde sözümüze inanılmayabiliyor. Bedenimiz hakkında herkesin bir fikri var; kendi bilgimizin hükmü daha az. Kadınların bedenleri ve hayatları üzerinde söz sahibi olmasını savunurken bunu nasıl gözden kaçırıyoruz?

Bir de bunu anlatırken verdiğimiz duygusal emek var, Gülüş. Nasıl söylersek savunmaya geçmez, hangi örneği verirsek anlar, ne kadar öfkelenirsek dinlemeyi bırakır? Yaşadığımızın üstüne bir de karşımızdakinin duygularını yönetmeye çalışıyoruz.

Bazen kendimizi, itiraz ettiğimiz arkadaşımızı teselli ederken buluyoruz. Bizim anlatacağımız yarım kalmış, "Sen kötü biri değilsin" diyoruz. Onun iyi biri olduğuna dair güvenini onarmak, bizim incinmişliğimizden daha acil

hâle geliyor. Kadınlara verilen o eski iş, feminist ilişkilerimizin içinde de peşimizi bırakmıyor: Ortamı idare et, gerilimi azalt, gönül al. İtiraz edeceksen de kimsenin huzurunu kaçırmadan et.

Bizi anlamak için gereken emeği de paylaşsak olmaz mı? Her seferinde en sakin, en açıklayıcı cümleyi bulamadığımızda da sözümüz dinlense?

> **Benim feminist mücadeleden öğrendiğim şu, Gülüş: Bir kadının itirazını, kendim hakkındaki iyi fikrimi korumak uğruna geçiştiremem. Bunu her zaman kolayca yapabildiğimi söyleyemem. Ama "Ben öyle biri değilim" demeden önce durup ne yaptığımı düşünmem gerektiğini biliyorum. Güven biraz da burada kuruluyor bence; birbirimizin sözüne hayatımızda bir şeyi değiştirebilecek kadar yer açtığımızda.**

8 Mart'ta korteji kamp sandalyeleriyle karşılayıp kendi eyleminizi kurmanız geliyor aklıma. Yürüyüşün hızı sizin hızınız değildi. O sandalyelerden hepimize sorulmuş ciddi bir soru var: Birlikte yürüyoruz da tempoyu kim belirliyor?

Bir kadın eyleme gelmediğinde neden gelmediğini soruyoruz. Eylemin onun katılımı düşünülmeden kurulmasını daha az sorguluyoruz. Saatlerce ayakta durabilen, aynı hızda yürüyebilen, işten çıkınca doğruca alana gelebilen bir kadın var sanki aklımızda. Çocuğunu kime bırakacağı, bakım verdiği kişinin yanında o gün kimin kalacağı, kendisinin ne zaman dinleneceği çoktan çözülmüş gibi. Çözülmediyse de bir yolunu bulup gelmesi bekleniyor.

Bakım emeğinin kadınlara yüklenmesine karşı çıkarken eyleme katılmanın koşullarını yaratmayı yine her kadının kendi çabasına bırakabiliyoruz. Siz o gün eylemin biçiminin de tartışmaya açık olduğunu gösterdiniz. Saatini, güzergâhını, temposunu, bakımın nasıl paylaşılacağını birlikte düşünsek; katılım çağrısıyla birlikte katılabilmenin imkânlarını da örgütlesek olmaz mı?

1 Mayıs'ta "Hız kapitalizmin, yaşam bizim" diyerek kendi temponuzla yürümeniz de bunun devamı. Selman'ın yazısında, arkadan gelen bazı örgütlerin ve sendikaların bu tempoyu anlamakta zorlanmasını okudum. Patronun hız dayatmasına karşı çıkıp kendi kortejimizde yavaşlayana sabırsızlanıyorsak, değiştirmek istediğimiz düzenin ölçüleri bize de yerleşmiş demektir. Önceden konuşulduğu hâlde sağlanmayan rampa ve işaret dili desteğinin eksikliğini kürsüden dile getirmeniz de önemli.

Bunları 25 Kasım için yazdığım mektupta anlatmamın bir nedeni var. Eyleme katılabilmenin koşullarını hesaba katmayan örgütlenme biçimlerimiz, şiddete karşı destek aradığımızda da karşımıza çıkabiliyor. Başvuracağımız yere ulaşamıyorsak, anlatılanı anlayamıyor ya da sözümüzü aktaramıyorsak yalnızca bir etkinliği kaçırmış olmuyoruz. İhtiyaç duyduğumuz dayanışmadan da mahrum kalabiliyoruz.

Biz kadın hareketinin, emek hareketinin misafiri değiliz. Mücadelenin bütçesine, zamanına, yöntemine birlikte karar vermek istiyoruz. İhtiyaçlarımızı söylediğimizde de fazladan iş çıkarmış olmuyoruz; zaten yapılması gereken işi görünür kılıyoruz.

Gülüş, türcü, fobik, sağlamcı söz ve davranışlara da önce kendi ilişkilerimizde iti-

raz edebilsek? Hayvanların yaşamını savunmak "aşırı hassasiyet", LGBTİ+'lara yönelik aşağılamaya karşı çıkmak "şakadan anlamamak", erişilebilirlik istemek "fazla talepkârlık" sayılmasa. İtiraz ettiğimizde konu hemen bizim üslubumuza dönmese.

Bunların işleyişleri farklı ama kendi çevremizde karşılaştığımız mazeretler tanıdık: "Aslında öyle demek istemedi," "Onu bir de bizden dinle." Birbirimizi tanıyor olmamız, yaptıklarımızı sorgulamanın önüne neden geçsin?

Kullandığımız kelimeler de bu ilişkilerin dışında değil. Birini küçültmek için "sakat," "hasta" dediğimizde "Seni kastetmedim" cevabı meseleyi çözmüyor. Beni anlatan bir kelimenin hakaret olarak işe yaramasını sorguluyorum zaten. İtiraz edenin ortamı gerdiğini söylemek kolay. O ortamın rahatlığını kimin susmasına borçlu olduğunu sormak daha zor.

"Şimdi bunu da mı konuşacağız?" denildiğinde de benzer bir şey oluyor. Birimizin hayatında her gün karşılığı olan şeyi sürekli ertelemek, tarafsız bir gündem tercihi değil. O yükü kimin taşımaya devam edeceğine de karar vermiş oluyoruz.

Kadın meclislerini bu yüzden önemsiyorum. Birbirimizi dinleyebileceğimiz, kendi kararlarımızı alabileceğimiz ve uygulayabileceğimiz yerler olsunlar istiyorum. Destek bulmak doğru kişiyi tanımaya bağlı kalmasın. Erişilebilir başvuru yollarımız, bütçemiz, paylaşılmış sorumluluklarımız olsun. Dayanışma birkaç kadının kendi hayatından eksiltebildiği zaman kadar sürmesin.

Bu mektupları şubelerde, kadın meclislerinde birlikte okusak? Kendi pratiğimize bakıp değiştireceğimiz bir şeyi belirlesek? Şiddet başvurusunu nasıl karşılıyoruz, toplantılara kimler katılamıyor, hangi sözler itirazsız kalıyor? Karar alıp dağılmak yerine işi paylaşsak, sonra dönüp ne yaptığımıza baksak. Her şeyi bir toplantıda çözemeyiz ama her toplantıda başa dönmek zorunda da değiliz.

Bak, yine sana "Nasıl yapalım?" diye sorarken buldum kendimi. Mektupta da oluyormuş aynı şey. Bu kez sorular ikimizin arasında kalmasın.

Gülüş, bir ihtiyacımızı söylediğimizde önce kendimizi savunmak zorunda kalmayacağımız bir dayanışmayı nasıl kuracağız?

Cevabını merak ediyorum. Bir de bizi okuyan kadınlarınkini. "Yalnız değilsin" dediğimiz bir kadın ertesi gün bizi aradığında, o sözü birlikte tutabilelim istiyorum.

Sana sarılıyorum.

Hazal

Gülüş'ten Neriman'a

Sevgili kız kardeşim Neriman…

"Bir ihtiyacımızı söylediğimizde önce kendimizi savunmak zorunda kalmayacağımız bir dayanışmayı nasıl kuracağız?" Bu sözler Hazal'ın mektubundan. Bana sormuş. Öyle duygulu ve politik yazmış ki… Bu sorunun yanıtını sana yazarken düşünmek de çok anlamlı oldu benim için. Bu soruyu defalarca kez birbirimize soranlar olarak…Kadınları yüzyıllarca duyguları üzerinden değersizleştiren erkek egemen ayrımcı dile inat hislerimizin içindeki hakikati açık açık yazmış mektubunda. Açık açık yazmak… Ne güzel bir şey. "Hep daha az" olmayı öğütleyen ataerki; haklarımızı/yaşamlarımızı savunduğumuzda ya da hakkımızda/yaşamımızda inat ettiğimizde yani "kararlı" olduğumuzda, ifade ettiğimiz kelimeleri her defasında "fazla" olarak etiketlemeyi bir iktidar pratiği olarak yüzyıllarca inşa etti. Kadın+lara yönelik iktidar mekanizmalarını tanıyoruz çünkü bunu öncelikle seziyoruz. Bu sezgi, yani eril aklın küçümsediği "his"lerimiz direnişimizi başlatan en önemli adımken; aklımızdan, ifademizden, hissimizden şüphe ettirmeler bitmek bilmiyor. Ama

biz bu düzenin adını biliyoruz. Adını çoktan koyduk. Erkek egemen düzen; patriyarka! Kadınlık deneyimlerinde ırkçılığı, yoksulluğu, homofobiyi ve birçok konuyu konuşabilmeyi başardık da patriyarka ya da kapitalizm sadece bir şeye değmiyormuş gibi sanki. Bazı akademik kitaplarda kadınların maruz kaldığı ayrımcılık ve baskı biçimleri tanımlanırken "vb." tırnağında yer alıyor bu iktidar biçimi. Çok manipülatif ve kanıksanmış çünkü gücünü tıbbi modelden alıyor. Bu yüzden çoğumuzun geç uyanmasına sebep oluyor. İşte burjuva ideolojisinin inşa ettiği tıbbi modelin vadettiği: "Sağlamcılık; birilerinin hayatlarını daha değersiz kabul ettiren norm düzeni." Bunlar hep konuştuklarımız ama belki mektubumuz ikimizin arasında kalmaz diye yazıyorum. Kişisel kalmaz belki bu sefer Neriman ha?

Hazal'ın yazdıkları seninle de zaman zaman konuştuğumuz birçok hakiki deneyimimizi içinde barındırıyor. Engelli ve/ya sakat kadın+ların hepsinin adına konuşamam ama toplumsallaştığım ve öznesi olduğum kadarıyla birinin yazdığı ya da anlattığı deneyimi tüm hislerimle anlarım, bilişsel değil sadece. Dolu dolu deneyimdir o. Hisler hakikati daha da açar, görünür kılar. Deneyim bu sebeple çok kıymetlidir. Ve dinlerken bazen içim darmadağın da olur. Çünkü o deneyim ortaktır. Çünkü o deneyimde yaşatılan şey; birilerinin "yok"luğunu tekrar ve tekrar savunur. Ve sen "Var!" demek zorunda kaldığın anları, günleri, yılları bilirsin. Yok olmamız açık açık istense daha mı kolay olurdu acaba? Bir şeyin doğrudan olması bazen daha kolay gelir bana. Apaçık oradadır ya. Dönemezsin, gidemezsin. Ve stratejik değildir. Olduğu gibidir. Öylece. Çeviren yoktur. Düpedüz hatadır ya da yanlıştır. Ne olduğu bellidir. İşte yaşamlarımızda ya da alanlarda sağlamcılıkla mücadele ederken karşımıza çıkan şey sıklıkla dönme dolap gibi. Başladığımız yere dönmek ya da hep çevirmek. Sözleri çevirmek, aklından, ifadenden şüphe ettirilmek. İnsan düpedüzün; yanlışın hakikatini tercih eder mi Neriman?

İşte tam bu noktada Hazal'ın yazdıkları benim de çok düşündüğüm başka bir hakikatin kapısını aralıyor; Güven duymamız gereken



alanlarda ve ilişkilerde bu iktidar biçimlerine yeniden maruz kalmak. Görünmezleşmek, silinmek, hiç olmamış gibi, hiç söylenmemiş gibi, hiç itiraz edilmemiş gibi. İhtiyaç duyduğun desteğin bireyselleştirilmesinden bahsediyor ya Hazal. Bu çıkışlarımız milyonlarca engelli kadın+nın deneyimi değilmiş gibi.

E kişisel olan politikti? Destek dediğimiz tam olarak nedir? Benim, senin, ötekinin yaşam hakkı mı? Katılım hakkı mı? Öyle güzel yazmış ki Hazal, yazdıklarını bizzat her gün yeniden yaşayan bir özne olarak önce sindirmem gerekti. Birikmiş hisleri. Hislerim demedim. Çünkü bu hisler bana ait değildi. Bunlar sağlamcı şiddet yoluyla bir bir bizlere sirayet eden toplumsallıktı. İnkâr bitsin ki herkes özgürleşsin. Sizler yazarken sanki kendi yaşadıklarımı okuyor gibi okuyorum. Şimdi sen yazacaksın ve ben yine ortak hislerle okuyacağım. Çünkü yaşadıklarımız kişisel değil politik! Yaşadıklarımız neler mi? Bunları defalarca anlattık, yazdık, konuştuk. Bizden önce yazanlar, anlatanlar, konuşanlar. Bedenime defalarca kez yapılan sağlamcılık; yaşam hakkımı defalarca kez hiçe saydı. Çünkü sorun bedenimin kendisiydi. Varlığı, "atipikliği." Bazı bedenleri atipik diye adlandıranın ve sağlamcılığı kuran egemen fikrin tıbbi model olduğunu öğrendik. Birlikte öğrenmeyi seçebiliriz her daim. Sağlamcılıkla mücadeleye çağrının yankısı dört bir yandan artıyor sanki son dönemlerde Neriman değil mi? Haklarımızı ve sorunlarımızı yeniden ve yeniden anlatmak yerine ortak bir talebin çağrısını yükseltmek istiyorum: "SAĞLAMCI ŞİDDET"in varlığını kabul etmeliyiz! Nasıl kabul ettiğimizi de sorgulayarak elbet. Şiddet, öncelikle "var" olan kanlı canlı deneyimi "yok" olarak kabul ederek başlıyor. Bakım merkezlerinde engelli kadın+lara yönelik şiddet, istismar ve işkencenin boyutu her geçen gün artıyor. En son Batman'da yaşananlarla kadın hareketi olarak ortalığı inletmeliydik. Sadece bakım merkezlerinde değil elbette fakat buralar bir tecrit yeri gibi işliyor. İnsanlık onuru hiçe sayılıyor. Örneğin zihinsel engelli kadın+lara neler oluyor? "Var" olanı "yok" mu sayacağız? Yokmuş gibi devam mı edeceğiz. Sağlamcı şiddete son vermeliyiz. İşte sağlamcı şiddeti kabul biçimi derken şunu kastediyorum; gündemimizin tam merkezinde yer almalı! Tarihin derin sularında akılları, oyları, bedenleri yoksayılanlardan başka kim anlayabilir bu yokluğu diye düşündüm hep Neriman. O "varım" diye haykıran öfkeyi en iyi bunu yaşayanlar anlamaz mı?

Ha bir de Hazal ne demiş biliyor musun?

> *"Bunları 25 Kasım için yazdığım mektupta anlatmamın bir nedeni var. Eyleme katılabilmenin koşullarını hesaba katmayan örgütlenme biçimlerimiz, şiddete karşı destek aradığımızda da karşımıza çıkabiliyor. Başvuracağımız yere ulaşamıyorsak, anlatılanı anlayamıyor ya da sözümüzü aktaramıyorsak yalnızca bir etkinliği kaçırmış olmuyoruz. İhtiyaç duyduğumuz dayanışmadan da mahrum kalabiliyoruz.*
>
> *Biz kadın hareketinin, emek hareketinin misafiri değiliz. Mücadelenin bütçesine, zamanına, yöntemine birlikte karar vermek istiyoruz. İhtiyaçlarımızı söylediğimizde de fazladan iş çıkarmış olmuyoruz; zaten yapılması gereken işi görünür kılıyoruz."*

Ne eksik ne fazla. Olduğu gibi olduğu haliyle, olan şey. Olanı anlatmanın çok zor olduğu dönemlerden geçiyoruz. Gerçeğin büküldüğü bir dönemden. Neo-liberal yıkımcı politikalar sadece dışarıyı değil içimizi de bölüyor ve sahte benlikler örüyor. Çünkü bunca adaletsizlikle yaşamayı gerçek bir benlikle halledemeyiz. Olmamış gibi davranmalıyız. Söylenmemiş gibi. Konuşulmamış gibi. O kişinin varlığı, sözü, hakkı yok gibi. Her bir hak mücadelesine sızıyor bu iktidar biçimi.

Engelli veya sakat kadın+lar olarak 25 Kasım için bir araya geliyoruz. Sağlamcı Şiddet'e karşı Kadın+ Dayanışma Forumu'nu hayal ediyoruz. Belki de o hayal ettiğimiz dayanışmayı örüyoruz. Çünkü bu şiddet öylesine yokmuş ve öylesine politik değilmiş gibi ki... Hazal'ın da söylediği gibi ihtiyaç duyduğumuz dayanışmadan mahrum bırakılmamızın en temel problemi erişilebilirliğin bir yük ya da bireysel bir destek gibi kabul edilmesi. Bir eyleme katılacakken birbirimizden başka kimseyi arayamıyorsak veya telefonumuz çalmıyorsa, (ki bunların hepsi yine sağlamcılığı bireysel bir meseleye indirgememizi sağlıyor fakat varlığımızın, haklarımızın, ihtiyaç duyduğumuz politikanın bu kadar görünmez olduğu bir iklimde yine de bu söylediklerime de ihtiyaç duyuyorsun.) sağlamcılıkla mücadele konusu örgütsel değil kişisel kalmıştır. Çünkü bu tam da örgütlerimize bir politika olarak sirayet edememesinin sonucudur. Fakat özneler yıllardır mücadele ediyorlar. Sözünü kuruyorlar. Karşılaşma alanları şu an çok daha kolay şekilde sosyal medya aracılığıyla da oluşabiliyor. Hakiki bilgiye, yani öznelerin sözüyle kurulan mücadele alanlarına daha erken ulaşabiliyoruz. Geç kalmama şansımız daha yüksek artık. Peki neden hala erkek şiddetine karşı öz savunma atölyesinden kör arkadaşın haberi olmuyor? Neden hala o sosyal medya hesaplarına görsel betimlemeler eklenmiyor? Sorduğum sorular kişilere değil bize. Çünkü bu mesele bir "ek." Bu konu ek bir konu. Umarım bu soruları kimse kişisel almaz ha Neriman. Alınmaz da... Çünkü ihtiyacımız olan bu değil. İhtiyacımız olan politik, toplumsal ve kolektif bir irade.

İşte 8 Mart'ta Eskişehir'de bu konu "ek" bir konu değil. Tam merkezde dedik. Sokağın ortasına oturduk. İhtiyaç duyduğumuz dayanışmayı ifade etmenin en güçlü yoluydu belki de. Bunu hiç planlamadan yaptık. O birikmiş hislerle. O hep dışarıda, ek, fazla, öfkeli olarak etiketlenen taleplerin yok sayıldığı onca farklı deneyimden gelen hislerle. Neriman hatırlar mısın, ben yıllarca bu anı bekledim, dedin. Feminist kortejin önünü kesip engel olduk, biz onca engellenme karşısında engel mi olduk şimdi Neriman ha? Bugünleri de gördük bak. Olmadık, o sözümüzü duyurduktan sonra kalabalığın geçişine izin verdik.

> **Bazılarıyla sarıldık. Bazılarıyla gülümsedik. Bazıları kayıtsızdı. Fakat biz yüksek sesle "engelli kadınlar burada" dedik.**

Tarihte erkek egemen aklın yok saydığı kadın+lar gibi. Oy hakkı için, eşit yurttaşlık için bile sokaklarda mücadele etmek zorunda kalan kadın+lar gibi. Üniversitelere alınmayan, akademi kitaplarında adları anılmayan, eril akademi tarihinde hatrı sayılır erkek filozofların aklını yok saydığı, eksik ilan ettiği ve buna karşı koyanların konunun akılla değil eşitsizlikle ilgili olduğunu söylediği gibi, feminist tarihi yazan kadın+lar gibi...Örneklerime bakma, onlar kadar ileri gidemedik elbet. Ama bir başlangıcı başlattık bence ne dersin Neriman? Yüzümüzü birbirimize çeviremeyeceğimiz bir karşılaşmayı...Dönme dolap yok, çevirme yok. Doğrudan.

Erişilebilirlik bir yük ya da bireysel hizmet mekanizması değildir. Bu bir yaşam politikasıdır. Çeşitliliğin en hakiki kavramıdır. Nörolojik engellilikle yaşayan bir kadın olarak bu çeşitliliğin en canlı örneklerindenim yaşadığım nadirliğin biricikliğiyle. Buna rağmen en rahat anlattığım insanların başında geldin hep Neriman. Kendim gibi, olduğum haliyle, eksik, fazla, öfkeli, öfkesiz, hiçbiri olmadan neysem o oldum yanında. Sosyal yaşamda saklamak zorunda hissettirdikleri, yaşama erişimimi

ciddi düzeyde kesebilecek tetikleyici uyaranlarımı en rahat şekilde sana söyledim. Bir an hissetmedim ki, bu fazla mı geldi ona? Umarım ben de kendin gibi hissedebileceğin bir ilişkiyi kendi adıma inşa edebilmişimdir. Yaşadıklarımızın bir damlasını bile anlatmadım aslında. Farkındayım. Çünkü çok yorulmuşum. Duyulmamaktan, dışarıda kalmasından ya da ufaltılmasından veya tam tersi ajite edilmesinden. Neden olanı olduğu gibi kabul edemiyoruz? Sanki bu herkesi tek'leştirmeye ve "tekil"leştirmeye çalışan düzenden bizi oksijene kavuşturacak bir şey. Çevirmeden, olan her ne ise. Düpedüz hata, yanlış olsun. Kanıksatan iktidardır, kusurlu olalım, yanlış yapmış olalım, yeter ki bildikten ve karşılaştıktan sonra biz iktidara ortak olmayalım. Değil mi Neriman? Seni çok seviyorum. Umarım Hazal da okur bunları, onu da çok seviyorum. Dolu dolu kız kardeşim diyebilmenin sevinciyle.

Kız kardeşim...

Gülüş

Neriman'dan Esra'ya

Canımm Esra;

O kadar uzun zamandır kimseye şöyle oturup iki satır mektup yazmamışım ki şu an fark ettim, ekran başında sanki çok mühim bir kitabın son sayfasını bitiriyormuşum gibi bir ciddiyete bürünmüşüm. Parmaklarım tuşların üzerinde, her harfi doğru seçmeye çalışırken aslında ne kadar "durmayı" özlediğimi anladım. Modern zamanın koşturmacası içinde, birine sahiden seslenmek meğer ne kadar özen isteyen bir işmiş... Kendimi bir an için daktilo tıkırtıları arasında sabahlayan o eski yazarların huzurlu telaşında yakaladım. Tek farkım, bu dijital dünyanın ruhsuz ama sadık aydınlığı... Ama olsun, senin o eski usul ruhun, benim bu acemi ve mühimsemiş halimi bir yerlerden yakalar diye umuyorum.

Hayatta öyle anlar vardır ki; şairin "insan bir eksik sözdür tamamlanmak istenen" diyerek kelimelere sığdırdığı o kadim boşluğu, ancak birbirimizin sesinde, bir mektubun kıvrımında buluyoruz. Hazal'ın ve Gülüşün mektubunu okuduktan sonra, içimdeki o tekil tanıklığı seninle birlikte çoğaltmak, bu ortak sese birlikte sarılmak istedim. Çünkü biliyorum ki seninle aramızda ördüğümüz görünmez bağ, bu dünyanın bütün yorucu gürültüsünü sağaltan, birbirine iyi gelen ve bizi her gün yeniden yaratan en sahici sığınağımız.

Şimdi, şairin dizesindeki eksikliği tamamlamak ister gibi durup düşünüyorum. Esra, seninle konuşurken, birbirimizin yaralarına şifa olmaya çalışırken derinden hissediyorum; bu dünyada kadın olmak, kendi ezgimizle var olmaya çalışırken hayatın her alanında soluk alabilme mücadelesi veriyor olmak başlı başına bir başkaldırı. Kadına yönelik şiddet dendiğinde zihinlerin hep tek bir yere saplandığı, oysa hayatın akışını herkes için tek tip, pürüzsüz ve kusursuz dayatan o kibirli düzenin es geçtiği o kadar çok şey var ki... Engelli kadınların sokakta, hayatta karşılaştığı görünmez engellerle, hayatın yollarında, karşısına çıkabilecek her türlü zorluğu o büyük hayat emeğiyle, o inatçı ve sessiz direnişle göğüsleyenlerin mücadelesi aynı kökten besleniyor.

> **"Sağlamcılık dediğimiz şey, şiddetin en derinden, en görünmez halini örüyor etrafımıza; hayatı ve emeklerimizi başkalarının cetveline uydurmamızı bekliyor."**

Ama biz ne o ezberletilmiş rollere boyun eğiyoruz ne de bu hayatı tek başımıza sırtlamaya mahkûm ediliyoruz; aksine, birbirimizin sesini duyarak, o duvarların arasından birer sarmaşık gibi sızıyoruz.

Gelgelelim, “beter bize kısmetmiş” diyor ya başka bir yerde başka bir şair; o beter denilen, üzerimize ağır bir sis gibi çökmeye çalışan ne varsa, işte tam da bu düzenin bize biçtiği o ezber roller değil mi? Ama neyse ki, kadınlar olarak ezberletilen o çaresizliği değil, sokakların o asi rüzgârında ve seninle paylaştığımız derin dostlukta biriken neşeyi kuşanmak bizim o en eski sığınağımız. Sağlamcılığın bize reva gördüğü sıkışmışlığı, kelimelerin ve birbirimizin omuzlarına yaslanmanın verdiği o büyük güçle aşmaya, hayatı her gün yeniden kurmaya devam ediyoruz.

Bazen birbirimizi hiç tanımıyoruz diye düşünüyorum. Ama o tanımadığımız kadar da birbirimizi “biliyoruz” diye de düşünüyorum. Bir insanı bilebilmek için onun hayat hikâyesini sonuna kadar ezberlemek gerekmez; bir dizeyi nasıl okuduğunu, bir sessizliğe nasıl eşlik ettiğini ya da o meşhur dünya ağrısını hangi ince sızıyla taşıdığını bilmek yeterli oluyor bir yerde. Ve sen, benim hayatımda bu gerçeği en güzel kılan, birbirimizin yaralarını sararak çoğaldığımız güven dolu o eşsiz yoldaşsın.

Yani sanırım birbirimizi, bütün kadınları, bütün kız kardeşlerimizi tek tek tanımamıza gerek yok. Birbirimizi bilmek, birbirimizin varlığının bu dünyada, o tanıdık hüzne ve o eşsiz deliliğe sahip çıkarak durduğunu bilmek, benim için bu hayatın telafisi olmayan o en güzel ayrıntılarından biri.

Canım Esra, bu satırların yazıldığı an, dünya biraz daha yavaştı ve sen, Hazal, gülüş ve adını yazamadığım ama kalbimin en iyi bildiği bütün canım kadınlar, bu yavaşlığın en güzel yerindeydiniz; iyi ki o inatçı kadınca şarkının ezgisinde, bu dünyanın ağrısında ve hayatın en güzel akışında varsınız, varız ve var olacağız...



Yalnız yürümeyi çoktan unuttuğumuz o inatçı yoldan, hepimizin ortakça sesinden…

Kocaman sevgilerle,

Neriman

Esra'dan Hazal'a

Sevgili Hazal,

Son dönemde, kaçış içinde olduğumu hissediyorum. Bir yere varmayacak olan, düşünmeyi ve duyumsamayı unutturmak isteyen, varoluşumu donduran, ama nedenini bildiğim bir kaçış bu.

Birbirimize mektupla sesleneceğimizi öğrendiğimde, kabul etmek istemediğim bu *'hissizleşmiş hâl'* ile yüzleşmek beni bir hayli zorladı. Ne kadar zorlansam ve son saatlere sığdırsam da mektubumu, sana kelimelerle seslenmek, kendimi yeniden hatırlattı bana.

Otistik oğlum ile birlikte, yıllardır sağlamcılığı birlikte deneyimledik ve yaşadığımız her ayrımcı pratik ve onunla verdiğimiz bireysel mücadele hem bizi hem de mücadelemizi örseledi. Son iki yıldır daha yoğun şekilde bize yaşatılan sağlamcılık karşısında, bir ebeveyn olarak yorulduğumu hissediyorum. Ama beni daha çok yoran, ona dayatılan bu pratiğin, 'kendisini bir sorun gibi görmeyi', öğrettiğini hissetmem. Onun kendine yönelik bu bakışı içselleştirmesi kadar beni korkutan başka bir şey yok sanırım. Bugün, hepimiz için, ilk önce mücadele etmemiz gerekenin bu olduğunu biliyorum.

Üzerimize yüklenen bu damga bulaşıcı. Oğlumdan başlayıp bana, bana değip mücadelemize yayılıyor. Ebeveyni olarak, engelli öznenin kendisi için değil, ona kapalı bir dünya için yas tutarken, tekrar tekrar anlatmanız, bir yandan da dilinizi yumuşatmanız, öfkenizi bastırmanız bekleniyor. Bunu yapmadığınızda da ya fazla talepkârlıkla ya da hassaslıkla yaftalanıyorsunuz. Üstelik bir de sağlamcılığın, erkek egemen düzenle kurduğu ittifak sarıyor etrafınızı. Her tavrımızda, haksızlık ve ayrımcılığa karşı bile olsa, 'makul ve makbul' olmak bizden beklenen. Bu beklentiyi yerine getirmenin, 'biz'e yapılacak en büyük haksızlık olduğunu ve tüm bu yorgunluğa rağmen vazgeçmeyeceğimizi biliyorum.

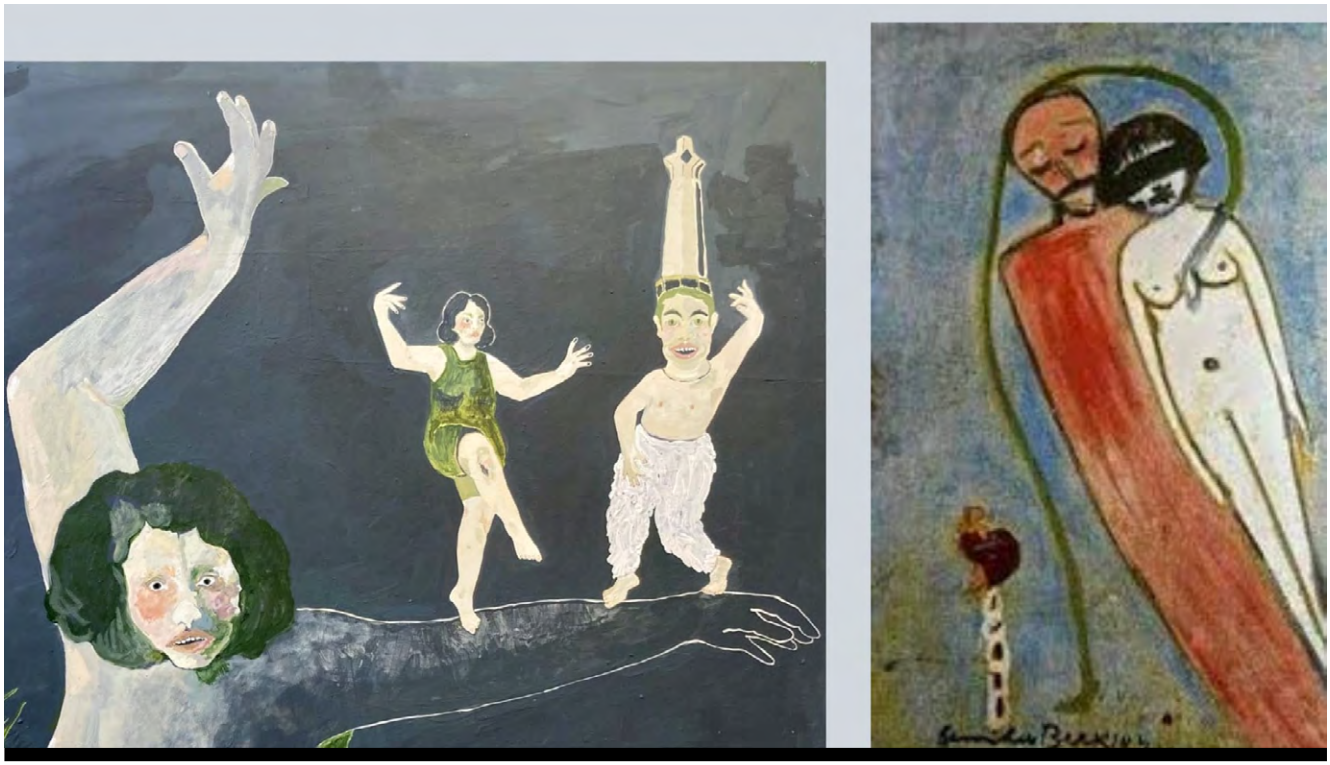
Hazal, etrafımıza örülen bu sağlamcı yapıya karşı; senin, Neriman'ın ve Gülüş'ün sorgulayan ve dönüştüren mücadelesi, bana hep güç verdi ve vermeye devam ediyor. Bundan sonra da 'biz' olarak, 'ben'i değiştirmeden, varoluşumuzla bir arada duracağımızı ve çoğalarak devam edeceğimizi biliyorum.

Sevgiyle…

Esra

Özgen DEMİRAY
BES İzmir Şube

HAYIR'IM BENİM HAYRIMA



Kadın özelinde şiddet, bir kadının fiziksel, cinsel, politik ve psikolojik olarak zarar görmesine, baskı altına alınmasına, korkutulmasına yönelik her türlü eylem ve davranıştır.

Kadınlar bazen yaşadıkları şiddetin şiddet olduğunun bile farkına varmayabiliyorlar.

Tüm şiddet türleri arasında tanımlanması en zor olanı psikolojik şiddettir. Psikolojik şiddet, kontrol ve güç kullanarak kadının özgüvenini, benlik algısını ve ruh sağlığını zedeleyen her türlü manipülatif davranıştır. Kişi bu manipülasyonlar sonucunda kendi gerçeklik algısından şüpheye düşüp manipüle eden kişinin istediği doğrultuda düşünmekte ve hareket etmektedir.

Psikolojik şiddet cinsel şiddetle de bağlantılıdır.

İlişkide cinsel şiddete sebep olan manipülasyonların en tehlikelilerinden biri rıza inşasıdır.

Rıza inşası, bir kadının cinsel olarak istemediği ya da başlangıçta hayır dediği bir durumun,

psikolojik yöntemler ve ikna süreçleri kullanılarak kadının özgür iradesini kullanmasının zorlaştırıldığı ve hayırının evete dönüştürülmeye çalışıldığı bir süreçtir. Bu durumda manipüle edilen kadın, verdiği kararı kendi kararı sanabilmektedir. Rıza inşasının en belirgin özelliği hayırın kabul edilmemesi, kişinin direncinin baskı, ısrar, korku, suçluluk duygusu ya da duygusal bağımlılıkla aşındırılmasıdır.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinin 29 Mayıs 2016'da gerçekleştirdiği "Cinsel Şiddet Kavram Tartışmaları-2: Arzu, Rıza ve Rıza İnşası" başlıklı etkinlikte rıza kavramı, toplumsal boyutları ve kişisel ilişkilerdeki yeriyle ele alınmıştır. Cinsel şiddet kavramı olarak rıza inşası kapsamında değerlendirilebilecek davranışlar şu şekilde sayılabilir:

Israr (sürekli talep etme)

Manipülasyon (rahatlatıcı yalan söyleme)

Duygusal tehdit (rıza verilmezse başkasına gitme tehdidi)

İkna süreçleri (hediye, maddi destek, ikram)

Duygusal baskı (kişiye kendini suçlu hissettirme)

Kaygı azaltma (birlikte olmak için verilen vaadler) vb. olabilir.

Mesela:

Bir kadına rızasını zedeleyecek şekilde içki içirip birlikte olmak

Zaten evlenmeyecek miyiz diye baskı kurmak

Sen de istiyorsun diye ikna etmek

Kadınlık görevi diye birlikte olmak

Ahlakçılıkla suçlamak

Seni terk ederim diye tehdit etmek vb. en bilinen örnekleridir.

Bu davranışlara maruz bırakılan kadın, şiddeti çok sonra fark edebilir.

Kadınların ailede kararlara genellikle uyumlanması bekleniyor. Kadının uyumlanmasının ve itaat etmesinin beklendiği bir aile yapısında kadınların en önemli sorunlarından biri de hayır diyememek olabiliyor.

Belki de biz bir birliktelik yaşarken:

Sınırlarımızın nerede başlayıp nerede bittiğini bilmek zorundayız.

Cinselliği reddettiğimiz zaman istenmeyeceğimizi bilsek bile hayır diyebilmeliyiz.

Ayrıca kendimize dair içgörümüzü berraklaştırmalıyız.

En önemlisi de kadın dostlarımızla iletişimimizi kuvvetlendirip kız kardeşliği yeşertmeliyiz. Bunun için de deneyimlerimizi konuşabileceğimiz güvenli alanlar oluşturmamız önemli. Kendimiz dayanışma ağları ile güçlenirken bize dayatılan rıza, aşk, fedakârlık gibi kavramları tartışmak ve bazen görünenin ardına bakmak ve zarar verici noktalarını açık etmek bizim amaçlarımızdan birkaçı olmalı.

Biz, bir kadın hayır dediyse aslında bu evet demektir diyen tüm eril anlatılara:

"Hayır daima hayırdır."

diyerek karşılık veriyoruz.

Not: *Ayrıca, Mental Klitoris podcastinin "Onay İnşası" başlıklı, 14 Mayıs 2020 tarihli bölümü de konuyla ilgili dinlenebilir. Bu bölümde Cinsel Şiddetle Mücadele Derneğinden Nurgül Öz ile onay inşası üzerine konuşulmaktadır.*

Dayanışmayla...

Simge YARDIM
EĞİTİM SEN Merkez Kadın Sekreteri

ŞİDDET OKULUN KAPISINDAN **BAŞLAMIYOR**

Şiddetin toplumsal yaşamın farklı alanlarında yaygınlaştığı, ekonomik eşitsizliklerin derinleştiği, yoksulluğun milyonlarca insanın yaşamını kuşattığı bir ülkede, okullarda yaşanan şiddeti toplumun genelinden ve siyasal iktidarın politikalarından bağımsız ele almak mümkün değildir. Şiddet, ekonomik eşitsizliklerden, ayrımcılığı meşrulaştıran siyasal söylemlerden, erkek egemen ilişkilerden, otoriter yönetim anlayışından ve toplumsal sorunların zor kullanılarak çözülebileceği düşüncesinden beslenmektedir.

Türkiye'de yıllardır sürdürülen otoriter, kutuplaştırıcı ve ayrımcı politikalar; demokratik hakların baskı altına alınması, hak arama mücadelelerinin kriminalize edilmesi ve farklılıkların tehdit olarak sunulması, toplumsal ilişkilerde şiddetin normalleşmesine zemin hazırlamaktadır. Gücün haklılıkla özdeşleştirildiği, eleştirel düşüncenin bastırıldığı, diyalog ve müzakere yerine baskının öne çıkarıldığı bir ortamda okulların bu ilişkilerden etkilenmemesi beklenemez.

Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda saldırıya uğraması, çocukların eğitim ortamlarında yaşamlarını yitirmesi, akran zorbalığı, cinsiyetçi ayrımcılık, psikolojik şiddet ve yönetsel baskılar, sorunun birbirinden farklı ama ilişkili boyutlarını göstermektedir. Bu olayları güvenlik eksikliği, aile tutumları ya da sınıf yönetimi üzerinden açıklamak şiddetin toplumsal ve siyasal nedenlerini görünmez kılar.

Şiddet okulun kapısında başlamadığı gibi okul kapısına konulacak önlemlerle de sona erdirilemez. Okullarda yaşanan **şiddet** nasıl bir toplumda yaşadığımızın, nasıl bir eğitim sistemi kurulduğunun ve **çocuklara** nasıl bir gelecek sunulduğunun siyasal bir göstergesidir.

Eğitim Politikaları: Eşitsizlik, Rekabet ve İtaat

Okullar toplumdan yalıtılmış kurumlar değildir. Yoksulluk, işsizlik, güvencesizlik ve gelecek kaygısı çocukların, gençlerin ve eğitim emekçilerinin yaşamını doğrudan etkilemektedir. Yeterli beslenemeyen, barınma ve ulaşım sorunları yaşayan çocukların karşısına dayanışma ve iş birliği yerine rekabeti, kolektif yaşam yerine bireysel başarıyı öne çıka-

ran bir eğitim sistemi çıkmaktadır. Kamusal eğitimin zayıflatılması ve ailelerin ekonomik durumunun eğitim olanaklarını belirlemesi, okulları eşitsizlikleri gideren değil yeniden üreten alanlara dönüştürmektedir.

Eğitim politikaları sadece müfredatı, okul türlerini ve çalışma koşullarını belirlemez; nasıl bir insan ve toplum yetiştirilmek istendiğini de ortaya koyar. Eleştirel düşünen, haklarını bilen, farklılıklara saygı gösteren ve demokratik yaşama katılan bireyler yetiştirmekle hiyerarşiyi doğal, itaati zorunlu kabul eden bireyler yetiştirmek arasında temel bir fark vardır. Eğitimin dinselleştirilmesi, bilimsel düşüncenin geri plana itilmesi, çocukların söz hakkının sınırlandırılması ve öğretmenlerin mesleki özerkliğinin aşındırılması demokratik okul iklimini zayıflatmaktadır.

Sınav merkezli rekabet, başarısızlığın yalnızca bireysel eksiklik olarak sunulması, farklı öğrenme ihtiyaçlarının yeterince karşılanmaması ve öğrencilerin karar süreçlerinin dışında bırakılması dışlanmayı ve çatışmaları artırabilmektedir. Öğretmenlerin ekonomik ve mesleki haklarının geriletilmesi, eğitim emekçilerinin değersizleştirilmesi ve okullarda yönetsel baskıların artması da güven ilişkisini olumsuz etkilemektedir. Şiddete karşı mücadele, okulun bütün bileşenlerinin söz ve karar sahibi olduğu, rehberlik ve psikososyal destek hizmetlerinin güçlendirildiği, güvenli ve demokratik eğitim ortamlarını gerektirir.

Kamusal, bilimsel, laik, demokratik, cinsiyet eşitlikçi ve ana dilinde eğitim; çocukların birbirini rakip ya da tehdit olarak değil eşit haklara sahip bireyler olarak görmelerinin önemli koşullarındandır.

Erkek Egemenliği:
Okullarda Yeniden Üretilen Eşitsizlik

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde okullardaki şiddeti tartışırken erkek egemen toplumsal düzenin eğitim kurumlarındaki yansımalarını görmezden gelemeyiz. Kadınların bedenleri, emekleri, yaşamları ve kararları üzerinde denetim kurmayı meşrulaştıran eşitsiz güç ilişkileri, ailede olduğu gibi siyasette, çalışma yaşamında ve okullarda da yeniden üretilmektedir.



Kadın eğitim emekçileri, ağır çalışma koşullarının yanı sıra ayrımcılık, mobbing, taciz, psikolojik şiddet ve yönetsel baskılarla karşılaşabilmektedir. Mesleki yeterliliklerinin sorgulanması, sözlerinin değersizleştirilmesi, yaşam biçimlerine müdahale edilmesi ve yönetim süreçlerinden dışlanmaları, erkek egemen anlayışın eğitim kurumlarındaki görünümleridir. Bu durum yalnızca kadın emekçilerin haklarını değil, okulun bütününde eşit ve özgür ilişkiler kurulmasını da zedelemektedir.

Kız çocuklarının bedenlerinin, kıyafetlerinin ve davranışlarının denetlenmesi; onlardan sessiz ve itaatkâr olmalarının beklenmesi; erkek çocukların saldırgan davranışlarının ise kimi zaman olağan karşılanması toplumsal cinsiyet rollerini küçük yaşlardan itibaren pekiştirmektedir. Kız çocuklarına şiddetten korunmak için yaşamlarını sınırlamaları öğütlenirken bütün çocuklara eşitlik, karşılıklı saygı ve şiddetsiz ilişki kurma becerilerinin kazandırılmaması, sorumluluğu şiddete maruz kalanlara yüklemektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin eğitim politikalarının dışına itilmesi ve kadınların rollerinin yalnızca aile ve annelik üzerinden tanımlanması bu eşitsizliklerin sorgulanmasını zorlaştırmaktadır. Oysa kadınların eşitliğini, kız çocuklarının özgürlüğünü ve bütün öğrencilerin güvenliğini esas almayan bir eğitim anlayışı, şiddetin kökleriyle mücadele edemez.

Savaş Politikaları ve Militarist Dil: Şiddetin Meşrulaştırılması

Şiddetin toplumsal yaşamda normalleşmesinde savaş politikalarının ve militarist söylemin de önemli bir payı bulunmaktadır. Sorunların müzakere, diplomasi ve demokratik yollar yerine güç kullanılarak çözülebileceği düşüncesi; düşmanlaştırmayı, kutuplaşmayı ve farklı kimliklere yönelik önyargıları beslemektedir. Gündelik dilde "düşman", "tehdit", "yenilgi" ve "itaat" kavramlarının yüceltilmesi, şiddeti kabul edilebilir bir çözüm yolu gibi gösterme tehlikesi taşımaktadır. Barış talebinin değersizleştirilmesi ve eleştirel seslerin susturulması da bu iklimi derinleştirmektedir.

Savaşların en ağır bedelini çocuklar, kadınlar ve yoksullar ödemektedir. Ölümler, yerinden edilmeler, kayıplar, yoksulluk ve travmalar çocukların yaşam, güvenlik ve eğitim haklarını zedelemektedir. Çatışmalardan doğrudan etkilenmeyen çocuklar da ekranlarda ve dijital ortamlarda sürekli karşılaştıkları savaş görüntülerinden, nefret dilinden ve şiddeti kahramanlaştıran içeriklerden etkilenebilmektedir. Böyle bir ortamda eğitim kurumlarının barış kültürünü güçlendirmesi daha da önem kazanmaktadır.

Militarist anlayışın eğitimdeki karşılığı tek tipçiliğin, katı hiyerarşinin, sorgusuz itaatin ve farklı olanı tehdit sayan yaklaşımın güçlenmesidir. Oysa okullar savaşın dilini yeniden üretmek yerine empatiyi, farklı halkların eşit yaşam hakkını, karşılıklı anlayışı ve çatışmaları şiddetsiz yollarla çözme kültürünü geliştirmelidir. Barışı savunmak, şiddetsiz bir toplum ve demokratik eğitim mücadelesinin ayrılmaz parçasıdır.

Gençlerin Umutsuzluğu: Geleceksizlik ve Yalnızlaşma

Gençlerin yaşadığı gelecek kaygısı, şiddet tartışmasının ihmal edilmemesi gereken bir başka boyutudur. İşsizlik, güvencesiz çalışma, barınma sorunları, ekonomik bağımsızlığa ulaşmanın güçleşmesi ve eğitimdeki eşitsizlikler, gençlerin kendi yaşamlarını planlamasını zorlaştırmaktadır. Yıllarca eğitim gördükten sonra insanca yaşayabile-

cekleri bir işe sahip olup olamayacaklarını bilememeleri, adalet ve liyakat konusunda duydukları güvensizlik, umutlarını ve topluma aidiyet duygularını aşındırmaktadır.

Sınavlara, sıralamalara ve sürekli yarışa dayalı eğitim anlayışı, gençlere ilgi ve yeteneklerini geliştirecekleri yeterli alan sunmamaktadır. Başarının yalnızca bireysel çabaya bağlanması, yoksulluk ve eşitsizliğin yarattığı engelleri görünmez kılmaktadır. Gençlerin karar süreçlerinden dışlanması, kendilerini özgürce ifade edebilecekleri kültürel, sanatsal ve demokratik alanların daralması, yalnızlaşma ve değersizlik duygularını güçlendirebilmektedir.

Bununla birlikte gençlerin umutsuzluğunu doğrudan şiddetin nedeni olarak göstermek ya da gençleri şiddetin kaynağı ilan etmek doğru değildir. Sorulması gereken, gençlerin hangi toplumsal koşullarda yaşadığı, hangi desteklerden yoksun bırakıldığı ve öfkelerini, itirazlarını, taleplerini hangi demokratik yollarla ifade edebildiğidir. Dijital ortamlarda yaygınlaşan akran zorbalığı, cinsiyetçi söylemler ve nefret içerikleriyle mücadele de yasakçı bir yaklaşımla değil, eleştirel medya okuryazarlığı ve kapsayıcı destek mekanizmalarıyla yürütülmelidir.

Gençlerin ihtiyacı daha fazla baskı ve denetim değil; nitelikli eğitim, güvenceli istihdam, erişilebilir barınma ve psikososyal destek, kültür ve sanat olanakları ve kendi gelecekleri hakkında söz sahibi olmaktır. Geleceğe umutla bakabilen gençler için mücadele etmek, toplumsal barışı güçlendirme mücadelesinin de bir parçasıdır.

Şiddetsiz Okullar, Eşit ve Özgür Bir Toplumla Mümkündür

25 Kasım, erkek egemenliğine, sömürüye, ayrımcılığa ve eşitsizliğe karşı mücadelemizi büyüttüğümüz tarihsel bir gündür. Kadına yönelik erkek şiddetiyle okullardaki bütün şiddet biçimleri aynı nedenlerle açıklanamaz. Ancak eşitsiz güç ilişkilerinin, otoriterliğin ve kamusal sorumlulukların yerine getirilmemesinin farklı alanlardaki sonuçlarını birlikte değerlendirmek zorundayız.

Şiddete karşı mücadele; yoksulluğu, güvencesizliği, çocukların eğitimden dışlanmasını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, savaş politikalarını ve gençlerin geleceksizliğini tartışmanın dışında bırakamaz. Kadınların eşitliğini yok sayarken şiddetin sona ermesini istemek, kamusal hizmetleri zayıflatırken okul güvenliğini cezalandırmaya dayandırmak ve çocukların söz hakkını sınırlandırırken demokratik bireyler yetiştirildiğini savunmak, aşılması gereken derin çelişkilerdir.

Bizler, hiçbir çocuğun anadili, kimliği, cinsiyeti, engelliliği ya da yoksulluğu nedeniyle dışlanmadığı; eğitim emekçilerinin tehdit altında çalışmadığı; kadınların şiddet ve ayrımcılık karşısında yalnız bırakılmadığı; gençlerin geleceğe umutla bakabildiği okulların ve bir toplumun mümkün olduğunu biliyoruz. Bunun için güvenli eğitim ortamları, güvenceli çalışma koşulları, demokratik katılım ve etkili koruma mekanizmaları kamusal sorumluluk temelinde oluşturulmalıdır.

Şiddet okulun kapısında başlamıyor! Onu besleyen eşitsizlikler toplumsal yaşamda üretiliyor, siyasal tercihlerle derinleşiyor ve eğitim kurumlarında yeniden ortaya çıkabiliyor. Şiddetsiz bir yaşam, barış, toplumsal cinsiyet eşitliği, güvenceli çalışma ve herkes için kamusal, bilimsel, laik, demokratik, cinsiyet eşitlikçi ve anadilinde eğitim mücadelemizi büyütmeye devam edeceğiz. Şiddetsiz bir okul, eşit ve özgür bir toplum mücadelesinden ayrı düşünülemez!


3.KESK
KADIN
KURULTAYI
KESK
3.KESK
KADIN
KURULTAYI


3.KESK
KADIN
KURULTAYI
KESK
3.KESK
KADIN
KURULTAYI


3.KESK
KADIN
KURULTAYI
KESK
3.KESK
KADIN
KURULTAYI


MİRASIMIZ
DİRENİŞ
KESK
GÜVENCELİ İŞ
GÜVENLİ
YAŞAM

İlkay BAYRAK
ESM - TKİ

KADINLIĞIN TÜM HALLERİ



"Her şeyin değişebileceğini sananlardanız, bekleyenlerden, umanlardan ..."

**Sevgi Soysal*

Sevgi Soysal "Yürümek" te der ki; "Her şeyin değişebileceğini sananlardan, her söyleneni, her yazılanı doğru sananlardan, insanoğlunun insanca bir şeyler yapabileceğini umanlardan, bekleyenlerdeniz."

Evet, onlardanız.

Biz kadınlarız. Binleriz, milyonlarız. Dünyayı sırtında taşıyan, dünyanın öbür yarısıyız. Hayat denilen muhteşem güzel, muhteşem korkunç yapının mimarlarıyız.

Size bizden, bize sizden bahsetmek istiyorum. Dinlemeye gücünüz varsa anlatmaya çalışayım. Bazen anlatmaya gücüm yetmeyebilir. O zaman boşlukları siz doldurun. Olur mu?

Söz konusu kadın olunca, kelimelere bile intihar ettirecek acılardan, kayıplardan bahsetmek zorunda kalıyoruz. Bu yük yüreğe, bilince ağır gelmez mi? Gelince de birlikte taşımak gerekir. Bu korkunçluğu örgütleyenlere karşı biz de aşkı örgütlesek hiç fena olmaz. Olmaz mı?

Bir düşünelim hep birlikte. İsyanın avazını hep birlikte alanlara, sokaklara, evlere taşıdığımızı düşleyelim, düşünelim. Güzel olmaz mı? Oradan yeşersin gücümüzün güzelliği, çiçek açsın her mevsim. Olmaz mı?

Niye olmasın diyorsun, duyuyorum.

Ne güzel, ne güzelsin, ne güzeliz.

Oysa bize biçilen rolleri de biliyoruz. Perdesiz evin perdesi, mahallenin bıçkın delikanlısının bacısı, bebelerin anası, evin hanımı, köyün eksik eteği, kasabanın dulu, mahallenin hayat kadını…

Sahi bunlar mıyız?

Yoksa erkek egemen bir labirentin içinde yolunu arayan, kapitalizmin çarklarında ucuz emek diye ezilen, bir erkeğin erkekliğini test ettiği arzu nesnesi, yoksulluğun bedelini bedeni ile ödeyen kimsesiz bir insan mıyız?

Kahkahası, sesi, bedeni yasaklı bir masal kuşu mu?

Peki, geçen yıl öldürülen 391 kadının 253'ünün "evim" dediği yerde "kocam, babam, oğlum" dediği kişiler tarafından öldürülmesi sana ne düşündürüyor?

Su testisi suyolunda mı kırılıyor? "O saatte o kılıkta orada ne işi varmış." mı diyorsun hala? Yoksa o adamla niye evlenmiş mi diyorsun.

Hangisi aklıyor bu gerçekliği? Hangisi mücadelemizi macera yapıyor?

Kim bu kadınlar? Bu kadınları düşün o vakit.

Baba evinde koca evine gidecek bir boğaz. Koca evinde elkızı. İşyerinde ucuz emekçi. Evde emeği görülmeyen ev hanımı. Ailede ailenin erkeklerinin namus emaneti. Elin adamının gözünde cinsel arzu nesnesi.

Toplumun biçtiği rolleri kabul etmeyince de yüce dergâhlarınızdan aforoz ettiğiniz kadınların öldürülmesinde de bir beis görmüyorsunuz.

Kimsesiz, yoksul bir kıza tüm kasaba birleşip saldırıyorsunuz. Sonra onu toplumunuzun ahlakına uymadığı için kapı dışarı ediyorsunuz evlerinizden, mahallerinizden…

Ne yapmazsak, bizi öldürmemeniz gerekiyor mesela!

Yoksa hepimiz bir gün sıranın bize gelmesini mi bekleyelim.

Susup boyun mu eğelim istiyorsunuz?

Siz itaat etmiş kadınlar istiyorsunuz.

Bizse, hapsedilmeye çalışıldığımız tüm toplumsal duraklarda zincirlerimizi kıra kıra inşa edeceğiz mutlak güzellikteki evimizi… O gün nasıl güzelleşeceğiz bir gör. Yeniden nasıl yaratacağız bir hayatı.

Yoksullukla, kadınlığımızla imtihan edildiğimiz, öldürüldüğümüz evleri fiske vuruşuyla yıkacağız.

Üzerine gelinlik örtülen tabutlar olmayacak o gün…

Tabutlar yaşanmamış bir hayatın hikâye anlatıcısı değil; hakkı verilmiş bir yaşamın emanetçisi olacaklar o gün geldiğinde.

İsmimiz bir arama motorunun sayacında yazılı kalmayacak. Sokak ortasında bedeni ifşa edilen bir ceset de olmayacağız.

Evet, sevgili okur…

Kadının kurtuluşunu düşlüyorum.

Umut ediyorum.

Hatta inanıyorum.

Olmayacak düşlere mi kaptırıyoruz kendimizi? Kendimizi boşa mı yoruyoruz?

Sizin değirmeninize su taşımaktansa, damlalarla taşı delmeye muktediriz desem… İnanır mısınız?

Bekle, gelsin o gün…

Bize bu kötülüğü yapanları kendi kötülüklerinde boğacağız o gün.

O güne kadar bizi sıkıştırmaya çalıştığınız her alanda kendimize yeni alanlar açacağız. Eskinin çürüyen, paslı yerlerini tek tek yıkacağız.

İnanır mısın?

İnanmalısın!

SINIFTAN KAMUSAL ALANA YAPISAL ŞİDDET VE KESİŞİMSEL HAK İHLALLERİ: TRANS EĞİTİMCİ ZOE LİLA'NIN MÜCADELESİ

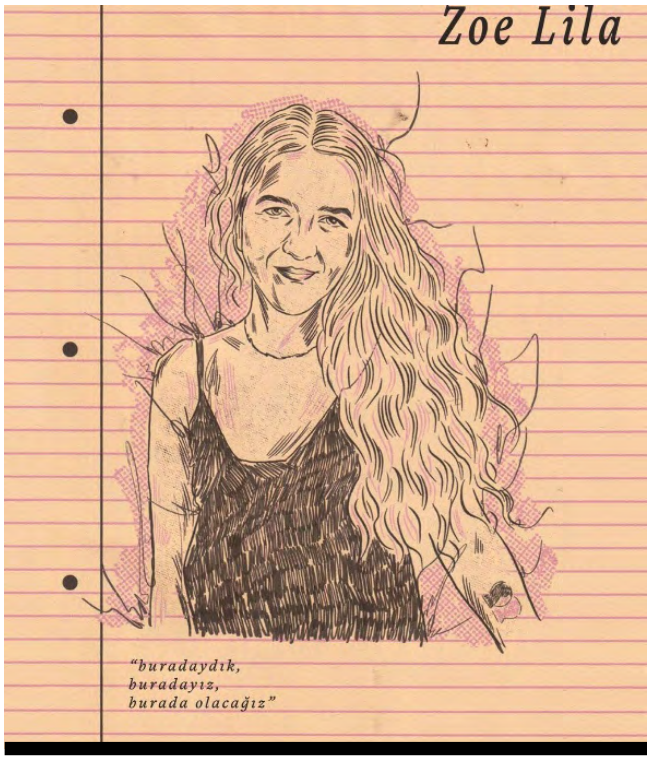
Eğitim, egemen iktidar ilişkilerinin ve makbul yurttaş kurgularının yeniden üretildiği bir araç olabileceği gibi; özgürleşmenin, şefkatli, demokratik ve barışçıl bir öğrenme alanı da olabilir.

Zoe Lila, eğitim yolculuğunu ve pedagojik yaklaşımını şu sözlerle aktarıyor:

"Eğitim benim için uzun süre bir hayal kırıklığıydı. Bu yüzden bir eğitimci olmaya karar verdiğimde odağımın ne olacağını çok iyi biliyordum: Çocuk haklarını, insan haklarını ve şefkatli bir sınıf iklimini merkeze alan eleştirel bir pedagoji. On yılı aşkın süredir İngilizce öğretmenliği yaparken; çocukları edilgen birer nesne değil, kendi öğrenme süreçlerinin 'hak öznesi' kılan uygulamaları (Roger Hart'ın Katılımcılık Merdiveni, Adam Fletcher'ın Anlamlı Öğrenci Katılımı anlayışını) sınıflarıma taşıdım. Johan Galtung'un 'yapısal şiddet' ve Donna Haraway'in 'konumlu bilgi' kavramları üzerinden okul içindeki güç ilişkilerini sorguladım."

Beden uyum süreci tamamen yasal, şeffaf ve çalıştığı kurumla pedagojik bir iş birliği içinde yürütmesine rağmen Zoe Lila; 19 Haziran'da iktidar yanlısı medya organları ve sosyal medya kanalları tarafından cinsiyet kimliği hedef alınarak etik dışı, dezenformasyon içeren ve kişisel verilerini ihlal eden ağır bir linç kampanyasının hedefi haline getirildi. Uluslararası akreditasyonlarla kapsayıcılığı ve insan haklarını merkeze aldığını iddia eden Sarıyer Özel Açı Okulları yönetimi, ilk kriz anında geri çekilerek ameliyatına saatler kala, 5 yıldır emek veren Zoe Lila'nın iş akdini geriye dönük olarak ve haber vermeksizin feshetti; çalışma hakkını, sağlık erişimini ve sosyal haklarını gasp etti.

Galtung'un bahsettiği gibi, bu yaşananlar fiziksel şiddetten öte yapısal bir şiddetti.



Ekonomik şiddete maruz bırakılmış, sosyal ölüme terk edilmiş trans bir öğretmeni koruması beklenen Millî Eğitim Bakanlığı ise bunlar yetmezmiş gibi tarafına doğrudan yasal bir tebligat yapılmaksızın (tanık olarak dinlendiği) hukuka aykırı usullerle yürütülen bir süreç sonunda Zoe Lila'ya, yanlış mevzuat maddelerine atıfta bulunarak iki ayrı kınama ve maaştan kesme disiplin cezası verdi. Bu hukuksuz kararlara karşı İdare Mahkemesi nezdinde yasal süreç kararlılıkla sürdürülmektedir.

Türkiye'de toplumsal muhalefete ve öznelere yönelik baskı aygıtları tarihsel bir süreklilik taşır. 12 Eylül'de başlatılan ve günümüzde "Ailem Güvende" adı altında sürdürülen operasyonlarda çok sayıda hak savunucusu ve trans gözaltına alındı, tutuklandı. Ankara'da tutuklanan trans kadınların iddianamelerinde sosyal medya paylaşımları ve cinsiyet kimlikleri dahi suçlama konusu yapıldı. 23 Ekim'de Ankara merkezli operasyonlarda yeni tutuklamalar yaşandı. Değişen sadece tarihler, operasyon isimleri ve suçlama başlıkları. Ama amaç aynı: Transların bedenlerini, kimliklerini, geçim kaynaklarını ve yaşam alanlarını denetim altına almak, LGBTİ+'ları kriminalize etmek.

Aileyi koruma adı altında yürütülen bu politikalara soruyoruz: Şiddetin aile mahremiyetiyle örtüldüğü, çocukların yetişkinlerin itibarını korumak için susturulduğu yerde kimin ailesi, kime karşı, nasıl güvende? Çocuklar LGBTİ+ hakları nedeniyle değil; sömürüldükleri MESEM'ler, mahkûm edildikleri tarikatlar, nefret söylemleri ve sistematik ayrımcılık yüzünden güvende değil! Çocuğun üstün yararını ve katılım hakkını yok sayan, öğretmenin pedagojik özerkliğini daraltan, müfredatı tek tipleştiren politikalar; güvenlik değil, kurumsal şiddet (yapısal şiddet) üretmektedir.

Bugün birbirimize her zamankinden daha fazla ihtiyacımız var. Yalnızlaştırılmaya ve mesleğinden koparılmaya çalışılsa da Zoe Lila, Zoe Öğretmen ile Dayanışma Platformu'nda örülen güçlü dayanışmayla mücadelesini sürdürüyor.

Bizler Zoe Öğretmen ile Dayanışma Platformu olarak tutuklanan arkadaşlarımızın özgürlüğü, soruşturmaların takibi ve hak ihlallerinin görünür kılınması için mücadelemizi sürdüreceğiz. Korkunun bizi yalnızlaştırmasına izin vermeyeceğiz. Transların sınıflardan, sokaklardan ve kamusal alandan silinmesine izin vermeyecek; Zoe Öğretmen'in dün olduğu gibi bugün ve yarın da eğitimci olarak var olma mücadelesini savunmaya devam edeceğiz.

Bu dayanışma ağını büyütmek ve dayanışma platformuna dahil olmak isteyen tüm hak savunucularını **@solidarityforzoe** adlı instagram hesabı üzerinden bizimle iletişime geçmeye davet ediyoruz!

Leman KİRAZ
Barışa İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi

BARIŞ'A İHTİYACIMIZ VAR: KADINLARIN SÖZÜ, İRADESİ VE MÜCADELESİ

Barışa ihtiyaç duymak, savaşın yol açtığı ölümlerin, kayıpların ve yıkımın sona ermesini istemekle başlar; fakat kadınların barış talebi bundan çok daha geniş bir siyasal anlam taşır. Barışın ne olduğu, kimlerin sözüyle kurulacağı ve hangi toplumsal ilişkileri değiştireceği, en az çatışmaların sona ermesi kadar önemlidir. Silahların susması kuşkusuz yaşamsaldır. Ancak çatışmaları doğuran siyasal sorunlar, savaşın beslediği eşitsizlikler ve demokratik hakların önündeki engeller varlığını koruduğunda, çatışmasızlık tek başına kalıcı bir barış yaratmaz. Kadınların barış mücadelesi, tam da bu nedenle, yaşamı savunma iradesinden özgürlük, eşitlik, adalet ve demokratik toplum talebine uzanan tarihsel bir mücadeledir. Bu mücadelenin ayırt edici yanı, kadınların barış hakkında konuşmaları kadar, barışın kuruluşunda kendi sözleriyle ve örgütlü iradeleriyle yer almakta ısrar etmeleridir.

Savaşın kadınlar üzerindeki etkileri çoğu zaman yakınlarını kaybeden, zorla göç ettirilen, cinsel şiddete maruz bırakılan veya yaşamını yeniden kurmak zorunda kalan kadınların deneyimleri üzerinden anlatılır. Bu deneyimler savaşın yarattığı yıkımın anlaşılması bakımından vazgeçilmezdir. Ne var ki kadınları savaşın mağdurları olarak tanımlamakla yetinmek, onların savaşa karşı geliştirdikleri siyasal iradeyi ve mücadele birikimini görünmez kılar. Kadınlar savaşın bedelini ödeyenler oldukları kadar, savaşı mümkün kılan iktidar ilişkilerini sorgulayan, barışın koşullarını tartışan ve demokratik bir toplumun kuruluşuna müdahil olan siyasal öznelerdir.

Feminist düşünür Cynthia Enloe'nun militarizmi anlamak için yönelttiği "Kadınlar nerede?" sorusu, savaşın toplumsal niteliğini kavramak bakımından önemli bir başlangıçtır. Enloe, militarizmin yalnızca ordular, silahlar

ve askerî kurumlar üzerinden açıklanamayacağını; gündelik yaşamın, ekonomik ilişkilerin, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kadınların görünmeyen emeğinin de militarizasyon süreçlerinin parçası olduğunu ortaya koyar. Militarizm, belirli bir güvenlik anlayışını topluma hâkim kılarken güç, otorite ve itaatle özdeşleştirilen erkeklik biçimlerini de besler. Kadınların bedenleri, emekleri ve yaşamları üzerindeki denetim, bu ilişkiler içinde yeniden üretilir.

Bu nedenle savaş ile erkek egemenliği arasındaki ilişki, savaşın kadınlar üzerinde yarattığı sonuçlarla sınırlı değildir. Milliyetçiliğin farklı halkları birbirine düşmanlaştıran dili, militarizmin şiddeti meşrulaştıran değerleri, otoriterliğin demokratik hakları daraltan uygulamaları ve patriyarkanın kadınları ikincilleştiren ilişkileri birbirini güçlendirebilir. Savaş koşullarında derinleşen bu ilişkiler, çatışmalar sona erdiğinde kendiliğinden ortadan kalkmaz. Kadınların barış mücadelesinin özgürlük ve eşitlik talebiyle birleşmesi, bu tarihsel ve toplumsal gerçeklikten kaynaklanır.

Türkiye'de kadınların barış mücadelesi de böylesi bir siyasal kavrayışın ve onlarca yıllık örgütlü deneyimin içinden gelişmiştir. Özellikle 1990'lı yıllarda Kürt sorunu etrafında savaşın ağırlaşması, zorunlu göçler, kayıplar, faili meçhul cinayetler ve yaygın hak ihlalleri, kadınların farklı mücadele alanlarında bir araya gelmesine zemin hazırlamıştır. Bu süreçte Kürt kadın hareketi, feministler, sosyalist kadınlar, insan hakları savunucuları ve sendikalı kadınlar, farklı siyasal geleneklerden gelseler de savaşın toplumsal sonuçlarına karşı ortak mücadele deneyimleri geliştirmiştir.

1994 yılında "Arkadaşıma Dokunma" kampanyasıyla görünürlük kazanan savaş karşıtı dayanışma, kadınların farklı kimlikler ve siyasal aidiyetler arasında kurmaya çalıştıkları ortak mücadele zeminlerinin erken örneklerinden birini oluşturmuştur. Bu dönemde kadınların savaş karşıtı mücadelesi, milliyetçi kutuplaşmanın karşısında dayanışmayı savunurken savaşın yarattığı hak ihlallerini, zorunlu göçü ve kadınların gündelik yaşamındaki yıkımı da görünür kılmaya çalışmıştır.



Barış Anneleri'nin yıllardır sürdürdüğü mücadele, bu tarihsel birikimin en güçlü örneklerinden biridir. Beyaz tülbentleriyle barış çağrısını sürdüren kadınlar, yakınlarını kaybetmenin acısını siyasal bir barış talebine dönüştürmüş, bütün baskılara rağmen savaşın sona erdirilmesi için mücadele etmeye devam etmiştir. Cumartesi Anneleri'nin kayıplarının akıbetini öğrenmek için yürüttüğü hakikat ve adalet mücadelesi de barışın geçmişle yüzleşme ve hesap verebilirlik boyutunu sürekli gündemde tutmuştur. Bu mücadelelerin ortak önemi, kadınların yaşadıkları acılardan hareketle kamusal alanda güçlü bir siyasal irade ortaya koymalarıdır.

2009 yılında Barış İçin Kadın Girişimi'nin oluşturulması, farklı kadın örgütlerinin, feministlerin ve kadın aktivistlerin barış mücadelesinde ortaklaşması bakımından önemli bir aşama olmuştur. Kadınlar bu süreçte gözlem heyetleri oluşturmuş, çatışma bölgelerine gitmiş, yaşananları dinlemiş, raporlar hazırlamış, kampanyalar ve konferanslar düzenlemiştir. Savaşın kadınların yaşamında yarattığı sonuçların görünür kılınması kadar, barışın nasıl kurulacağına ilişkin kadınların kendi sözlerini geliştirmesi de bu çalışmaların önemli bir parçasını oluşturmuştur.

2015 yılında Kadın Özgürlük Meclisi'nin kurulmasıyla farklı kadın örgütleri, feministler ve kadın aktivistler, barış sürecine kadın özgürlüğü perspektifinden müdahil olmak üzere yeni bir ortaklaşma zemini geliştirmiştir. Bu deneyimler, kadınların barışın yalnızca destekçileri ya da tanıkları olarak görülmesine karşı önemli bir siyasal itirazı da ifade etmiştir. Kadınların karar süreçlerine katılması, müzakerelerin içeriğine ilişkin söz söylemesi ve barışın toplumsal temellerinin oluşturulmasında doğrudan rol üstlenmesi talepleri, kadın barış mücadelesinin temel meseleleri arasına yerleşmiştir.

Bu tarihsel gelişim içinde Kürt kadın hareketinin yarattığı siyasal ve örgütsel birikim ayrıca önem taşır. Kadın özgürlüğünü demokratik toplum mücadelesinin merkezine yerleştiren, bağımsız kadın örgütlenmesini, eşbaşkanlığı ve eşit temsiliyeti savunan bu deneyim, kadınların siyasal iradesinin tanınmasına ilişkin tartışmayı derinleştirmiştir. Feminist hareketin militarizm ve erkek egemenliği eleştirisiyle, sosyalist ve sendikalı kadınların emek ve demokrasi mücadelesiyle kurulan ilişkiler de barışın kadınlar açısından taşıdığı anlamı genişletmiştir. Farklı hareketlerin siyasal yaklaşımları ve mücadele deneyimleri arasında ayrımlar bulunsa da bu birikimler, kadınların barışın kuruluşunda bağımsız ve örgütlü bir güç olarak yer almasının önemini ortaya koymuştur.

2015 yılında çözüm sürecinin sona ermesi ve çatışmaların yeniden ağırlaşması, kadınların barış mücadelesinin karşı karşıya olduğu güçlükleri de görünür kılmıştır. Çatışmaların yeniden başlamasıyla yaşanan ölümler, yıkım, yerinden edilme ve hak ihlalleri, barışın toplumsal dayanaklarının ve demokratik güvencelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir. Buna rağmen kadınların barış talebi ortadan kalkmamış; hakikat, adalet, eşitlik ve demokratik çözüm mücadelesi farklı biçimlerde sürdürülmüştür.

Bugün yeniden gündeme gelen barış ve demokratik toplum tartışmaları, bu tarihsel birikimi güncel bir siyasal ihtiyaçla buluşturuyor. Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi, geçmiş mücadelelerin basit bir devamı ya da birbirinden farklı kadın örgütlerinin geçici buluşması olarak görülemez. İnisiyatif, barışın

yeniden konuşulduğu bir dönemde kadınların yalnızca yaşadıkları acılarla hatırlanmasına, fakat barışın geleceğine ilişkin kararlardan uzak tutulmasına karşı gelişen ortak bir siyasal iradenin ifadesidir. Özgür Kadın Hareketi'nin, feminist hareketin, emekçi kadınların ve hakikat mücadelesi yürüten kadınların deneyimlerini bir araya getirme arayışı, onun tarihsel dayanağını oluşturur. Güncel ihtiyacı ise açıktır: Barış sürecinin seyircisi değil, içeriğini ve yönünü belirleyen özneler arasında yer almak.

Bu ortaklaşma ihtiyacının temelinde, barış yeniden konuşulurken kadınların sözünün ve iradesinin karar süreçlerinde yeterince yer bulmaması bulunmaktadır. Kadınların yaşadıkları anlatılmakta, mücadeleleri hatırlanmakta ve barışın toplumsal öneminden söz edilmektedir. Ancak barışın hangi ilkeler üzerine kurulacağına, demokratik çözümün nasıl şekilleneceğine ve alınacak kararların nasıl uygulanacağına ilişkin süreçlerde kadınların örgütlü iradesinin ne ölçüde karşılık bulacağı hâlâ temel bir sorudur.

Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi, farklı kadın örgütlerinden, mücadele alanlarından ve deneyimlerden gelen kadınların birbirini dinlediği, ortak talepler geliştirdiği ve barış mücadelesini toplumun farklı kesimleriyle buluşturmayı amaçladığı bir zemindir. Bu ortaklaşma, kadınların farklılıklarını silerek tek bir ses yaratma çabası değildir; farklı deneyimlerden ortak bir siyasal söz üretebilme imkânıdır. İnisiyatifin asıl önemi de burada ortaya çıkar: Kadınların barış konusundaki taleplerini görünür kılarken bu talepleri müzakere, karar alma, izleme ve uygulama süreçlerine taşıyacak örgütlü bir iradeyi güçlendirmek.

Kadınların barışın kurucu özneleri olması, sembolik bir temsil meselesine indirgenemez. Birkaç kadının müzakere masasında bulunması, kadınların karar süreçlerinde eşit söz ve yetkiye sahip olduğu anlamına gelmez. Barışın içeriğinin belirlenmesinde, müzakerelerin izlenmesinde, demokratik güvencelerin oluşturulmasında ve alınan kararların uygulanmasında kadınların doğrudan yer alması, barışın demokratik niteliği açısından belirleyicidir. Kadınların kendi örgütlü mekanizmalarını oluşturması, süreci bağımsız biçimde izlemesi ve gerektiğinde müdahil olması da bu siyasal katılımın önemli boyutlarıdır.

Ancak kadınların barışın kuruluşuna ilişkin talepleri, siyasal temsil meselesiyle sınırlı değildir. Nasıl bir barışın kurulacağı sorusu, aynı zamanda nasıl bir toplumsal düzenin savunulduğu sorusunu da içerir. Savaşın ekonomik ve toplumsal sonuçları, emekçiler, yoksullar, yerinden edilenler ve kadınlar üzerinde ağır etkiler yaratır. Savaş ekonomisinin ve güvenlikçi politikaların kamu kaynaklarının kullanımına ilişkin sonuçları, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik ve kamusal bakım hizmetleri gibi temel toplumsal ihtiyaçları doğrudan ilgilendirir.

Kadınların barış mücadelesi bu nedenle emek mücadelesinden ayrı düşünülemez. Milyonlarca emekçinin geçim sıkıntısıyla, işsizlikle ve güvencesizlikle karşı karşıya kaldığı; emeklilerin giderek derinleşen yoksulluk içinde yaşamaya zorlandığı koşullarda, barışın toplumsal içeriği ekonomik ve sınıfsal eşitsizliklerden bağımsız ele alınamaz. Kadınlar bu eşitsizlikleri hem ücretli çalıştıkları işyerlerinde hem de evlerde üstlendikleri karşılıksız bakım emeğiyle yaşar. Zorunlu göçün, yoksulluğun ve güvencesizliğin ka-

dınların yaşamında yarattığı sonuçlar, savaşın uzun vadeli toplumsal etkilerinin de bir parçasıdır.

KESK'li kadınların yıllardır sürdürdüğü mücadele, barış ile emek arasındaki ilişkinin somut örneklerinden biridir. Eşit ücret, güvenceli çalışma, sendikal örgütlenme, kreş hakkı ve şiddetsiz bir çalışma yaşamı talepleri, demokratik hak ve özgürlüklerle doğrudan bağlantılıdır. Bir öğretmenin öğrencilerinin korkmadan ve kendi anadilinde eğitim görebilmesini savunması, bir sağlık emekçisinin herkesin eşit ve nitelikli sağlık hizmetine ulaşmasını istemesi, bir kamu emekçisi kadının ayrımcılığa uğramadan çalışmak için mücadele etmesi, aynı demokratik ve eşitlikçi yaşam arayışının farklı görünümleridir.

Bell Hooks'un feminist düşünceye yaptığı önemli katkılardan biri, cinsiyetçi tahakkümün sınıfsal sömürü ve ırkçılık gibi diğer baskı ilişkileriyle bağlantılarını ortaya koymasıdır. hooks'un yaklaşımında kadın özgürlüğü, mevcut eşitsiz düzen içinde belirli kadınların daha fazla hak kazanmasına indirgenemez; tahakküm ilişkilerinin kendisini sorgulayan kapsamlı bir özgürleşme mücadelesini gerektirir. Bu düşünce, barışın feminist içeriğini tartışırken de önemlidir. Kadınların ekonomik bağımsızlığı, siyasal özgürlüğü ve şiddetten uzak yaşama hakkı birbirinden koparılamaz. Barışın toplumsal eşitlikle birlikte düşünülmesi de bu nedenle gereklidir.

Savaşın ve militarizmin kadınların yaşamındaki etkileri, ekonomik eşitsizliklerle de sınırlı değildir. Kadınların bedenleri ve yaşamları üzerinde kurulan denetim, cinsel şiddet, kayıplar ve cezasızlık, barışın demokratik koşullarını doğrudan ilgilendirir. Özellikle Kürt kadınlarının yaşam alanlarında gündeme gelen özel savaş politikaları, güvenlikçi uygulamalar ve kadınlara yönelik hak ihlalleri, militarizm ile erkek egemenliği arasındaki ilişkinin somut biçimde tartışılmasını gerektirir.

Gülistan Doku'nun kaybolması, Rojin Kabaiş'in ölümü, Roj Welat Kızmaz'ın dosyası etrafındaki adalet arayışları ve İpek Er'in yaşadıkları, farklı hukuki ve toplumsal boyutlara sahip olmakla birlikte kadınların hakikat ve adalet mücadelesinin önemini göstermektedir. Bu olayların her birinin kendi koşulları ve hukuki özellikleri vardır. Ancak kadınların yaşam hakkının korunması, şiddet iddialarının etkili biçimde soruşturulması, sorumlulukların ortaya çıkarılması ve cezasızlığın önlenmesi ortak bir demokratik sorumluluktur. Barış, geçmişte yaşanan ağır hak ihlallerinin üzerinin örtülmesiyle değil, hakikatle yüzleşilmesi ve adaletin sağlanmasıyla toplumsal güven kazanabilir.

Demokratik siyasetin önündeki engeller de barışın geleceğinden bağımsız düşünülemez. Seçilmiş belediye yönetimlerine kayyım atanması, kadınların yerel yönetimlerde yıllarca mücadele ederek geliştirdikleri eşbaşkanlık deneyimini, kadınların karar mekanizmalarına katılımını ve yerel kadın politikalarını da etkilemiştir. Kadınların siyasal iradesinin tanınması, seçme ve seçilme haklarının güvence altına alınması, bağımsız kadın örgütlenmesinin korunması ve demokratik katılım kanallarının açık olması, barışın toplumsal temelleri bakımından belirleyicidir.

Kadınların barışa neden ihtiyaç duyduğu sorusu, böylece barışın kadınların sözünü ve iradesini neden ihtiyaç duyduğu sorusuyla birleşir. Mecliste yürütülen çalışmaların, olası müzakere mekanizmalarının ve demokratik çözüm arayışlarının kadınların örgütlü iradesine ne ölçüde yer vereceği, sürecin de-

mokratik niteliğinin sınandığı alanlardan biridir. Eşit temsil önemlidir; fakat temsil, karar alma yetkisiyle, bağımsız örgütlenmeyle ve barışın içeriğini belirleme gücüyle birleşmediğinde biçimsel kalabilir. Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi'nin kendi ortak sözünü oluşturma ve gerektiğinde kendi mekanizmalarını kurma kararlılığı, bu sınırın aşılmasına yöneliktir.

"Biz barışın misafiri değil, kurucu özneleriyiz" sözü, Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi'nin tarihsel deneyimden çıkardığı siyasal sonucu özetler. Kadınların barış masasına davet edilmeyi beklememesi, kendi sözünü, taleplerini ve örgütlü iradesini ortaya koyması, müzakere sürecinin dışında kalmaya razı olmamasıdır. Bu tutum, kadınların sürece sonradan eklenmesini değil, barışın kuruluşunun başından itibaren eşit söz ve karar sahibi olmasını savunur.

Barışın nasıl kurulacağı sorusu, sonuçta nasıl bir toplumda yaşamak istediğimiz sorusundan ayrı değildir. Kadınların özgürlüğünün güvence altında olmadığı, halkların eşitliğinin tanınmadığı, emeğin sömürüldüğü, demokratik siyasetin sınırlandırıldığı ve geçmişte yaşanan hak ihlalleriyle yüzleşilmediği bir toplumsal düzende barışın kalıcılaşması güçtür. Demokratik barış, çatışmaların sona ermesinin açtığı tarihsel imkânın eşitlik, özgürlük ve adalet yönünde değerlendirilmesiyle anlam kazanır.

Kadınların yıllardır sürdürdüğü mücadele, barışın kendiliğinden gerçekleşecek bir sonuç olmadığını göstermektedir. Barış, siyasal irade, toplumsal mücadele, demokratik katılım ve adalet arayışıyla kurulacak tarihsel bir süreçtir. Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi de bu sürece kadınların kendi sözleri, örgütlü iradeleri ve tarihsel mücadele birikimleriyle katılma kararlılığının bugünkü ifadelerinden biridir.

Barışa ihtiyacımız var; çünkü savaşın sürmesi, eşitsizliklerin derinleşmesi, hakikatin karartılması ve demokratik siyasetin daraltılması toplumun geleceğini tüketiyor. Kadınların sözüne, iradesine ve mücadelesine de ihtiyaç var; çünkü barış, hakkında karar verilen insanların değil, onu birlikte kuranların eseri olduğunda kalıcılaşabilir. Türkiye'de kadınların onlarca yıllık barış mücadelesinden doğan Barış'a İhtiyacım Var Kadın İnisiyatifi'nin bugünkü anlamı burada yatıyor: Kadınların barışın tanıkları ya da misafirleri olarak kalmayı reddedip, kendi geleceklerini belirleme hakkını barışın kurucu ilkelerinden biri hâline getirmesi.

Delal KAYA AKINCI
SES Muş Şube

BEDEN BENİM İMZA ERKEĞİN

Bir kadın. Altıncı sezaryenine hazırlanıyor. Bedeni yorgun, hayati riskleri artmış. Farkında ve kararı net. "Yeter artık" diyor ve tüpligasyon istiyor.

Karşısındaki de kadın sağlık emekçisi. Her sezaryen ile hastası için artan risklerin farkında, onun iradesine saygı duyuyor, ne tıbbi ne de ahlaki bir gereklilik olmadığını bilse de yapmak zorunda, prosedürü uyguluyor.

"Tüpligasyon yapabilmek için eşinin imzası lazım." Ve susuyor.

Her ikisi de susuyor.

Bu suskunluk bir boyun eğiş değil; erkek egemen sistemin dayattığı çelişkinin iki kadını aynı sömürü ve bürokrasi çarkının içine sıkıştırmasından doğan öfkenin ağırlığı...

Kadın bedeni üzerindeki denetim rastgele değildir. Mezopotamya'da İnanna'nın tanrıçalıktan düşürülmesi ile başlayan süreç, kadının önce kutsallığından, sonra iradesinden ve nihayetinde kendi bedeni üzerindeki söz hakkından koparılmasıyla sürdürülmüştür.

Bu anlayış Antik Atina'da açıkça kurumsallaşmıştır. Yurttaş kadının temel ve neredeyse tek görevi "meşru çocuk" doğurmak olmuş, kadınlar kamusal alandan tamamen dışlanmış, ev onların doğal ve tek meşru mekânı ilan edilmişti. Mahkemelerde kendi adlarına konuşamaz, mülk sahibi olamaz, siyasetle ilgilenemezlerdi. Evlilik bile kadının rızasından çok, ailenin mirasçı üretme ihtiyacına göre şekillenirdi. Kadın hem doğurganlık aracı haline getirilmiş hem de eve kapatılarak denetim altına alınmıştı.

Benzer bir düzen on dokuzuncu yüzyıl Avrupa'sında da "ayrı alanlar" ideolojisiyle devam ettirilmiş, kadın "evin meleği" olarak tanımlanmış, kamusal alandan uzak tutulmuş, temel görevi çocuk doğurmak, yetiştirmek ve evin ahlaki düzenini sağlamak olarak belirlenmişti. Evlilikle birlikte kadının hukuki varlığı neredeyse erkeğin kimliğine bağlanmış, mülk edinme

ve sözleşme yapma hakları sınırlandırılmış, doğurganlık ve ev içi rol, kadının toplumsal değerinin ölçütü haline getirilmişti.

Osmanlı'da, kadınların kamusal alandaki varlığı bu kez de mahremiyet gerekçesiyle sınırlandırılmış, aile namusu ve soyun devamı, çoğu zaman kadının bedeni ve hareketleri üzerinden denetlenmişti. Kadın, kamusal alanda görünür oldukça değil, ev içi rolünü "doğru" oynadıkça değerli sayılmıştı.

Bugün bir hastane polikliniğinde "eşin imzası lazım" dedirten, kadını "kendisi adına karar veremeyen varlık'' konumuna düşüren onam prosedürü işte tüm bu eski düşürmelerin güncel ve kurumsal hâlidir. Binlerce yıl öncesinden bugüne devam eden kadına yönelik şiddet bazen bir yumrukla, bazen aşağılayıcı bir sözle bazen de kadının kendi bedeni üzerindeki söz hakkını gasp etme şeklinde kendini devam ettirmektedir. Kürtaj yasağı tüm bu düşünmelerin ve hak gasplarının en önemli sonucu olarak kadın bedenine yapılan doğrudan bir müdahale olduğu için, "Kürtaj hakkı" kadın mücadelesinin en görünür direniş hatlarından biri olmuştur. Kürtaj hakkı konusu kadar gündemde olmayan Tüpligasyon hakkının da gündemleşmesi gerekliliği bir hastane polikliniğinde yaşanan olayla kendini yakıcı bir biçimde göstermektedir.

Tüpligasyon, geri dönüşü olmayan, kalıcı bir karardır: "Artık doğurmak istemiyorum" demektir. Her ek sezaryen kadının hayati risklerini katlayacağı için (rahim yırtılması, plasenta anomalileri, ağır kanamalar, organ yaralanmaları, rahmin alınması, kronik ağrı, enfeksiyon… gibi) bir kadının kendi yaşamı, sağlığı ve geleceği hakkında vereceği böylesi kalıcı bir tercih, bilinçli ve meşru bir tercihtir.

Kürtaj yasağı ve tüpligasyon için eş imzası prosedürü aynı kökten beslenir ve birbirini tamamlar. Kadının bedenini denetlenebilir ve sömürülebilir bir mülk olarak gören sistem, doğurmayı görev, doğurmama kararını ise isyan sayar. Kürtajı yasal olarak engellerken, tüpligasyon için eş onayı isteyerek aynı tahakkümü sürdürür. Üstelik aynı sistem bunu başka bir kadın eliyle yaptırarak çelişki yaratır ve rüştünü ispatlar.

Kadını, "koruma" ve "aile birliği" söylemiyle kendi bedeni üzerindeki söz hakkından mahrum bırakmak ve kadın bedeninin mülkiyet konusu haline getirilmesi, erkek sistemin en köklü ve bilinçli kozudur. Bedeni üzerinde karar veremeyen kadın, yaşamın hiçbir alanında gerçek anlamda özgür olamayacak böylelikle binlerce yıldır devam eden kadının düşürülmesi ve sömürülmesi hali farklı farklı formlarda kendini idame ettirecektir.

Kadının "yeter" demesini engelleyen, doğrudan öldürmese de onu tekrar tekrar riskli doğumlara mahkûm eden kanun, kural yada prosedürün kadın bedeni üzerinden yürütülen eril siyasetin doğrudan parçası olduğunu unutmamalıyız.

Bilmeliyiz ki; yüksek riskli bir doğurganlık geçmişinin ardından verilen tüpligasyon kararı tıpkı kürtaj hakkı gibi, kadının kendi yaşamı, sağlığı ve geleceği üzerinde "MUTLAK SÖZ SAHİBİ OLMA HAKKI"dır.

Hiçbir eş onayı, hiçbir idari imza, hiçbir gelenek ve hiçbir toplumsal baskı, kadının kendi bedeni üzerindeki kararından üstün tutulamaz. Kadın bedeni üzerindeki tahakküm kırılmadıkça, kadının özgürleşmesi önündeki kritik eşik aşılamaz!

Deniz ÖZTEKİN
TÜM BEL SEN Merkez Kadın Sekreteri



ŞİDDETSİZ BİR TOPLUM İÇİN KADINLAR ORTAK MÜCADELEDE BİRLEŞMELİ

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde eşitlik, özgürlük, emek ve barış mücadelesini büyütmek için kadınların örgütlü gücünü birleştirmeliyiz.

25 Kasım: Şiddete Karşı Örgütlü Mücadele

25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü, kadınların dünyanın dört bir yanında maruz kaldığı şiddete, eşitsizliğe ve sömürüye karşı ortak mücadeleyi büyütmenin tarihsel önemini bir kez daha ortaya koyuyor. Bu tarih, yalnızca kadına yönelik şiddeti görünür kılmakla kalmıyor; şiddeti üreten toplumsal, siyasal ve ekonomik ilişkileri sorgulamak ve değiştirmek için de önemli bir mücadele çağrısı taşıyor.

İçinden geçtiğimiz dönemde ekonomik krizleri, sendikal haklara yönelik saldırıları ve çalışma yaşamındaki sorunları; derinleşen demokrasi krizinden, savaşlardan ve militarizmden bağımsız değerlendiremeyiz. Yoksulluk, güvencesizlik, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadınların kazanılmış haklarına yönelik saldırılar birbirini besleyen bir bütünün parçalarıdır.

Bu nedenle 25 Kasım'ı yalnızca şiddete karşı tepkinin dile getirildiği bir gün olarak değil, eşitsizliği ve sömürüyü yeniden üreten düzene karşı kadınların ortak mücadelesini büyüttüğümüz bir mücadele günü olarak ele almalıyız. Çünkü kadına yönelik şiddet, bireysel davranışlara indirgenemeyecek kadar derin toplumsal, ekonomik ve siyasal nedenlere sahiptir.

Savaşların, Krizlerin ve Otoriterleşmenin Gölgesinde Kadınlar

Dünya, ekonomik ve siyasal krizlerin, emperyalist rekabetin ve savaş politikalarının ağır sonuçlarıyla karşı karşıya. Ortadoğu'dan Ukrayna'ya, Afrika'dan dünyanın farklı bölgelerine uzanan savaşlar milyonlarca insanın yaşamını altüst ediyor. Gazze'deki yıkım, Yemen'deki insani kriz ve Ukrayna'daki savaş, savaş politikalarının bedelini öncelikle halkların, emekçilerin, kadınların ve çocukların ödediğini gösteriyor.

Savaş yalnızca cephede yaşanmıyor; yoksulluk, zorunlu göç, açlık, güvencesizlik ve toplumsal travmalar aracılığıyla yaşamın bütün alanlarına yayılıyor. Kadınlar savaşın doğrudan şiddetine maruz kalmanın yanı sıra bakım sorumluluklarının artması, geçim kaynaklarını kaybetme ve temel hizmetlere erişememe gibi çok yönlü sorunlarla karşılaşıyor.

Savaş ve militarizm güçlendikçe şiddeti meşrulaştıran anlayışlar da yaygınlaşıyor. Farklılıkları düşmanlaştıran siyasal söylemler, otoriter yönetim pratikleri ve erkek egemen zihniyet birbirini besliyor. Şiddetin sorun çözme yöntemi olarak normalleştirildiği bir ortamda kadınlara yönelik ayrımcılığın ve kadın düşmanlığının güçlenmesi tesadüf değildir.

Bu nedenle barış mücadelesi ile kadın mücadelesini, savaş karşıtlığı ile emek mücadelesini birbirinden ayıramayız. Kalıcı barış, yalnızca silahların susması değil, insanların eşit, özgür ve güvenli yaşayabildiği koşulların oluşturulmasıdır. Kadınların özgür ve eşit yaşayamadığı bir toplumda kalıcı barıştan söz edilemez.

Ekonomik Krizin Yükünü Kadınlar Daha Ağır Taşıyor

Türkiye'de ekonomik kriz, ücretlerin enflasyon karşısında erimesi, işsizlik, güvencesiz çalışma ve artan yaşam maliyetleriyle emekçilerin yaşam koşullarını ağırlaştırıyor. Çalışmak, giderek daha fazla insan için yoksulluktan kurtulmanın güvencesi olmaktan çıkıyor.

Bu tablonun yükünü kadınlar daha ağır taşıyor. Kadınlar düşük ücretli, güvencesiz ve esnek çalışma biçimlerinde daha fazla istihdam edilirken işsizlikten ve istihdam dışına itilmekten de daha fazla etkileniyor. Ücretli çalışma yaşamının yanı sıra çocukların, yaşlıların, hastaların ve engellilerin bakım sorumluluklarının önemli bir bölümü de kadınların omuzlarına bırakılıyor.

Oysa bakım emeği yalnızca kadınların sorumluluğu değildir. Bakım hizmetleri toplumsal bir sorumluluk olarak ele alınmalı; ücretsiz, erişilebilir ve nitelikli kreşler ile yaşlı bakım hizmetleri yaygınlaştırılmalıdır. Kamusal bakım olanaklarının yetersizliği, kadınların istihdama katılımını ve çalışma yaşamında kalıcılığını doğrudan etkiliyor.

Kadın yoksulluğu yalnızca gelir eksikliği anlamına gelmiyor. Ekonomik bağımsızlığın zayıflaması, kadınların şiddet karşısında güvenli bir yaşam kurmasını ve kendi kararlarını özgürce almasını da güçleştiriyor. Geliri, güvenceli işi ve barınma olanakları olmayan kadınlar, şiddet içeren ilişkilerden uzaklaşırken çok daha ağır engellerle karşılaşıyor.

Bu nedenle kadına yönelik şiddetle mücadele, ekonomik eşitlik ve sosyal güvence mücadelesinden ayrı düşünülemez. Eşit işe eşit ücret, güvenceli çalışma, sendikal haklar, kamusal bakım hizmetleri ve kadınların ekonomik bağımsızlığını güçlendiren sosyal politikalar şiddetle mücadelenin de temel unsurlarıdır.

Kadına Yönelik Şiddet Bireysel Değil, Yapısal Bir Sorundur

Kadınlar evde, işyerinde, sokakta ve dijital alanlarda farklı biçimlerde şiddete maruz kalıyor. Kadın cinayetleri, fiziksel ve cinsel şiddetin yanı sıra ekonomik ve psikolojik şiddet, dijital şiddet, işyerlerinde taciz ve mobbing kadınların yaşamını kuşatıyor.

Özellikle psikolojik ve ekonomik şiddet çoğu zaman küçümseniyor ya da özel yaşamın bir parçası olarak gösteriliyor. Oysa bir kadının sürekli denetlenmesi, tehdit edilmesi, değersizleştirilmesi, sosyal çevresinden uzaklaştırılması ve ekonomik kaynaklarının kontrol edilmesi de şiddetin farklı biçimleridir.

Kadına yönelik şiddeti münferit olaylara indirgemek, şiddeti ortaya çıkaran toplumsal ilişkileri görünmez kılıyor. Erkek egemenliği, cinsiyetçi kültür, ekonomik eşitsizlik ve kadınların yaşam alanlarını daraltan politikalar şiddetin yeniden üretilmesine zemin hazırlıyor.

Şiddetin önlenmesi yalnızca şiddet uygulayan kişilerin cezalandırılmasıyla sınırlı kalamaz. Etkin koruma ve önleme mekanizmaları oluşturulmalı, kadınların adalete erişimi güvence altına alınmalı, sığınma ve destek hizmetleri yaygınlaştırılmalı, toplumsal cinsiyet eşitliğini esas alan eğitim politikaları geliştirilmeli ve kurumsal sorumluluklar yerine getirilmelidir.

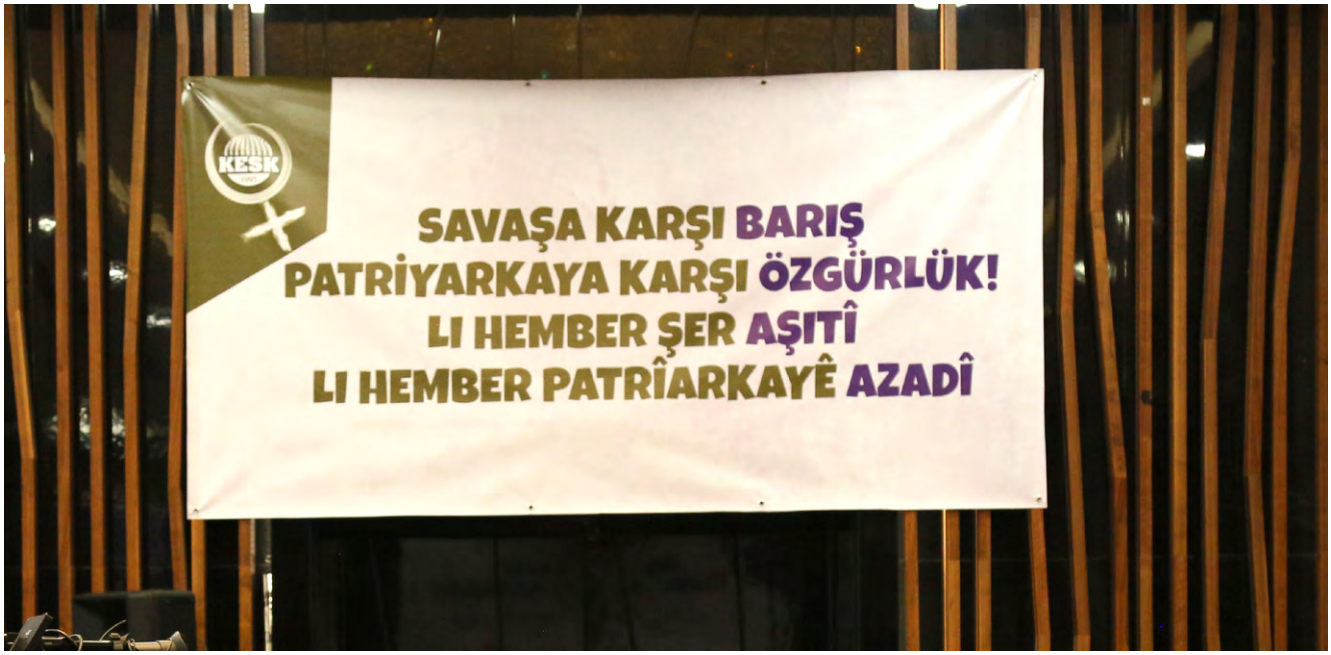
Şiddeti meşrulaştıran siyasal dil, otoriterlik ve farklılıkları düşmanlaştıran anlayışlar kadın düşmanlığını da besliyor. Bu nedenle yalnızca şiddet uygulayan kişilere değil, şiddeti normalleştiren anlayışlara ve eşitsizliği yeniden üreten toplumsal düzene karşı da mücadele etmeliyiz.

Kadınların Kazanılmış Haklarına Sahip Çıkmalıyız

Kadınların yaşamını ilgilendiren konularda eşitlikçi politikalar yerine aile merkezli yaklaşımların öne çıkarılması, kadınların birey olarak hak ve özgürlüklerinin geri plana itilmesi riskini taşıyor. Kadınların toplumsal yaşamdaki yerinin annelik ve bakım rolleri üzerinden tanımlanması, yaşam tercihleri üzerindeki baskıları artırıyor.

Oysa kadınlar nasıl yaşayacaklarına, çalışıp çalışmayacaklarına, evlenip evlenmeyeceklerine ve çocuk sahibi olup olmayacaklarına kendileri karar vermelidir. Kadınlar, aile içindeki rollerine indirgenemeyecek haklara ve toplumsal yaşama eşit katılım hakkına sahip bireylerdir.

İstanbul Sözleşmesi'nden çıkılması, toplumsal cinsiyet eşitliğini hedef alan söylemler ve kadınların kazanılmış hakları üzerinden yürütülen tartışmalar, eşitlik ve özgürlük mücadelesinin neden hâlâ yaşamsal olduğunu gösteriyor. Nafaka hakkına yönelik tartışmalar da kadınların ekonomik bağımsızlığı ve şiddetten uzak bir yaşam kurabilmesi açısından değerlendirilmelidir. Kadın istihdamını artıran, sosyal güvenceyi güçlendiren ve kamusal bakım hizmetlerini yaygınlaştıran politikalar hayata geçirilmeden nafaka hakkının sınırlandırılması, kadınların ekonomik güvencesizliğini derinleştirme riski taşır.



Kadınların yıllar süren mücadelelerle elde ettiği haklar kendiliğinden kazanılmadı. Bu haklar kadınların dayanışması ve örgütlü mücadelesiyle elde edildi. Kazanılmış haklara sahip çıkmak, eşit ve özgür bir geleceğin koşullarını savunmaktır.

Kadınların Örgütlü Gücü Toplumsal Dönüşümün Temelidir

Bugün kadınlar açısından en önemli ihtiyaçlardan biri örgütlü mücadeleyi güçlendirmektir. Çünkü örgütsüz bırakılan kadın yalnızlaştırılır; yalnızlaştırılan kadın ise şiddet, sömürü ve eşitsizlik karşısında daha fazla engelle karşılaşır.

Kadınların işyerlerinde, sendikalarda, mahallelerde, demokratik kitle örgütlerinde ve siyasal mücadele alanlarında örgütlenmesi büyük önem taşıyor. Örgütlenme, kadınların yalnızca haklarını savunmalarını değil, kendi yaşamları ve toplumun geleceği hakkında söz ve karar sahibi olmalarını da sağlar.

Kadınların örgütlü mücadelesi, bireysel sorunların ortak toplumsal sorunlar olarak görülmesini mümkün kılar. İşyerindeki ayrımcılık, ev içindeki eşitsiz iş bölümü, ekonomik bağımlılık ve şiddet birbirinden kopuk sorunlar değildir. Dayanışma, kadınların deneyimlerini paylaşmalarını, ortak çözümler üretmelerini ve hak arama yollarını birlikte güçlendirmelerini sağlar.

Kadınların özgürleşmesi, toplumun demokratikleşmesinin temel koşullarından biridir. Kadınların yaşamları üzerindeki karar hakkının tanınmadığı, eşit temsilin sağlanmadığı ve toplumsal kaynaklara eşit erişimin güvence altına alınmadığı bir düzende gerçek demokrasiden söz edilemez. Kadınlar kendilerine dayatılan rollerle sınırlandırılmayı reddederek toplumsal dönüşümün etkin özneleri olmalıdır.

Sendikal Mücadele Kadınların Mücadelesidir

Ekonomik kriz, güvencesizlik ve otoriterleşme politikalarının yükünü emekçiler taşırken kadın emekçiler bu yükü hem çalışma yaşamında hem de ev içinde daha ağır yaşıyor. Kadın kamu emekçileri işyerlerinde eşitlik, güvenceli çalışma ve sendikal haklar için mücadele ederken bakım sorumluluklarını da büyük ölçüde üstleniyor.

Bu nedenle sendikal mücadeleyi yalnızca ücret artışı ve ekonomik taleplerle sınırlamak

mümkün değildir. Sendikal mücadele, çalışma yaşamındaki eşitsizliklere ve ayrımcılığa karşı çıkmayı, kadınların haklarını savunmayı ve demokratik bir toplumun koşullarını güçlendirmeyi de kapsar.

Kadın emekçilerin temel talepleri şunlardır:

* Eşit işe eşit ücret ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldıracak çalışma politikaları.

* Güvenceli istihdam, insanca yaşamaya yetecek ücret ve sosyal güvence.

* Ücretsiz ve nitelikli kreşler ile erişilebilir kamusal bakım hizmetleri.

* İşyerlerinde şiddet, taciz, mobbing ve ayrımcılığa karşı etkin önleme ve başvuru mekanizmaları.

* Kadınların sendikal karar ve yönetim organlarında eşit temsili.

* Örgütlenme özgürlüğünün, grev hakkının ve toplu sözleşme hakkının güvence altına alınması.

* Kadınların çalışma yaşamına ve sendikal faaliyetlere eşit katılımını destekleyen demokratik koşulların oluşturulması.

Kadınların sendikalarda yalnızca üye olarak bulunması yeterli değildir. Kadınlar karar alan, politika belirleyen ve sendikal mücadelenin yönünü şekillendiren özneler olarak eşit biçimde yer almalıdır. Kadınların söz ve karar hakkının sınırlı kaldığı bir sendikal yapı, toplumsal eşitsizlikleri kendi içinde yeniden üretme riski taşır.

KESK'in emek, demokrasi, eşitlik ve özgürlük mücadelesi açısından kadınların örgütlü gücünün geliştirilmesi, kadınların taleplerinin sendikal politikalara ve mücadele programlarına yansıtılması büyük önem taşıyor. Kadınların eşit katılımı ve temsili yalnızca kadınların değil, bütün emekçilerin ortak kazanımıdır.

Şiddetsiz Bir Toplum İçin Ortak Mücadeleyi Büyütelim

25 Kasım, kadına yönelik şiddetin yalnızca kadınların sorunu olmadığını bir kez daha hatırlatıyor. Şiddet; emek sömürüsünden ekonomik eşitsizliğe, erkek egemen zihniyetten savaş ve militarizme, otoriterleşmeden demokratik hakların geriletilmesine kadar uzanan toplumsal ilişkilerden bağımsız değildir.

Bu nedenle mücadelemiz de parçalı olamaz. Kadın cinayetlerine karşı mücadele ederken kadınların ekonomik bağımsızlığını; ekonomik bağımsızlığı savunurken güvenceli çalışma ve sendikal örgütlenme hakkını güçlendirmeliyiz. Sendikal hakları savunurken demokratik özgürlüklerin, örgütlenme hakkının ve toplumsal katılımın önündeki engellere karşı çıkmalıyız. Demokrasi mücadelesini büyütürken barışı, halkların eşit ve özgür yaşama hakkını ve kadınların yaşam hakkını merkeze almalıyız.

Kadın özgürlüğü emek mücadelesinden, barış mücadelesi kadın mücadelesinden, demokrasi mücadelesi ise sendikal mücadeleden ayrı değildir. Bu mücadele alanları arasındaki bağı güçlendirmek, ortak talepler etrafında buluşmak ve dayanışmayı büyütmek zorundayız.

Bugün ihtiyacımız olan, kadınların, emekçilerin, gençlerin ve bütün demokrasi güçlerinin ortak mücadele zeminlerini genişletmesidir. Farklı deneyimlerden ve mücadele alanlarından gelen kadınların birbirini güçlendirdiği, dayanışmanın kalıcı örgütlenmelere dönüştüğü bir mücadele hattı, şiddetsiz ve eşit bir toplumun kurulmasında belirleyici olacaktır.

Sonuç: Örgütlü Kadın, Özgür Toplum

25 Kasım'ı yalnızca kadınların maruz kaldığı şiddeti teşhir ettiğimiz bir gün olarak değil, şiddeti üreten koşullara karşı ortak mücadelemizi büyüttüğümüz bir gün olarak ele almalıyız.

Kadınların evde, işyerinde, sokakta ve siyasette özgür olmadığı bir toplum demokratik olamaz. Kadın emeğinin görünmez kılındığı bir çalışma yaşamında eşitlikten ve adaletten söz edilemez. Kadınların sendikalarda eşit söz ve karar hakkına sahip olmadığı bir örgütlülük demokratikleşme iddiasını tamamlayamaz. Savaşların ve militarizmin belirlediği bir dünyada ise kalıcı barış kurulamaz.

Bu nedenle kadınlar olarak her yerde örgütlenmeli, birbirimizin deneyiminden güç almalı ve ortak mücadelemizi büyütmeliyiz. Kadınların örgütlü gücü; şiddete karşı yaşamı, sömürüye karşı emeği, eşitsizliğe karşı adaleti, savaşlara karşı barışı ve otoriterliğe karşı demokrasiyi savunur.

Kadınların özgürleşmesi yalnızca kadınların yaşamını değiştirmekle kalmaz; toplumun bütününü dönüştürecek eşitlikçi ve özgürlükçü bir geleceğin de yolunu açar.

> **25 Kasım'da bir kez daha vurguluyoruz: Şiddetsiz bir toplum mümkündür. Eşit ve özgür bir yaşam mümkündür. Barış mümkündür.**

Bunun yolu, kadınların kendi yaşamları üzerinde söz ve karar sahibi olduğu, emeğin değer gördüğü, örgütlenme hakkının güvence altına alındığı ve toplumun kendi geleceğine demokratik biçimde sahip çıktığı ortak mücadeleden geçmektedir.

Kadınlar susmayacak,

kadınlar yalnız yürümeyecek,

kadınlar örgütlü mücadeleyi büyütecek!

Yaşasın kadınların örgütlü mücadelesi!

Yaşasın emek, barış, eşitlik ve özgürlük mücadelemiz!

Yaşasın KESK!

Havanur TAFLAN
EĞİTİM SEN Samsun Şube Kadın Sekreteri

DENEME

PERDEYİ ANCAK BEN İNDİRİRİM

"Biz ölüler uyandığımızda ne görürüz bilir misin?
Hiçbir zaman gerçekten yaşamamış olduğumuzu."

**Henrik Ibsen*

Büyük bir gizleme sanatıdır resmî tarih. Özellikle kadınlar söz konusu olduğunda... Onları yürürken, yaratırken, dünyayı değiştirirken değil; yalnızca dururken kaydeder. Bakılan yüzler, taşınan soylar, korunması gereken namuslar ve temsil edilen güzellikler olarak... Tahtların arkasına, saray odalarına, yaldızlı çerçevelerin içine hapseder; ait olmadıkları hikâyelerin içine. İşte bu unutulmuş sessizliğin sarmalında, birilerinin bu hikâyeleri fark etmesini bekler kadınlar.

"Yeniden gözden geçirmek tarihe yeni bir gözle bakmak, eski bir metne yeni bir eleştirel doğrultudan girmek bizim için edebiyat tarihinin hoş bir faslı değildir; kadınlar için bir hayatta kalma eylemidir."

**Adrienne Rich*

Maggie O'Farrell tam da bunu yapar. Robert Browning'in 'Son Düşesim' şiirinde duvardaki bir tablodan ibaret bırakılan o kadına, Floransa Dükü Cosimo de' Medici'nin kızı Lucrezia de' Medici'ye, *Evlilik Portresi* romanıyla sesini ve bedenini iade eder.

Browning, şiirinde kadının bireyselliğini açık bir tehdit olarak gören erkek egemen zihniyetin tarih boyunca değişmeyen sesini gösterir. Dük'ü öfkelendiren düşesin sadakatsizliği değil; kontrol edilemeyen canlılığıdır şiirde. Çünkü gülümseyen, bakan, isteyen, hisseden ve dünyayla dolaysız ilişki kuran kadın, patriyarka için her zaman tehlikelidir.

O'Farrell'ın anlatısı daha ilk cümleden bir gerilimle başlar. Lucrezia, kocasının kendisini öldürmek istediğini kesin olarak bilir. *"...gözlerinin önüne renkli bir cam konmuş ya da o cam gözlerinin önünden kaldırılmışçasına, kocasının onu öldürmeye niyetli olduğunu anlıyor."* Sayfalar ilerledikçe metin tek bir kadının trajedisi olmaktan çıkar.



Sınıfsal ve tarihsel bir kadınlık deneyimine dönüşür. Tarih kayıtları Lucrezia'nın on altı yaşında hummadan öldüğünü yazar. Ataerkil tarihin talihsiz genç bir ölümü... O'Farrell ise bu anlatıyı alıp planlı bir kadın cinayeti politikası olarak deşifre eder bize.

Lucrezia sınıfsal düzenin içinde kullanılan bir bedendir sadece. Onun trajedisi yalnızca öldürülme ihtimali değil daha en başından bir birey olarak görülmemesidir. Ablasının ölümüyle onun yerine geçirilen bir nesne... Ablasının yerine Ferrara Dükü Alfonso ile evlendirildiğinde bir şeylerin değiştiğinin farkındadır:

> ***"Lucrezia karı, koca ve yaşam sözcüklerini yakalayarak bu işin bittiğini, artık evli olduğunu, bu işin dönüşü olmadığını anlıyor. Artık başından beri olduğu insan değil; başka bir isimle başka bir evde yaşayacak, henüz hiç tanımadığı başka biri olacak."***

Evliliğin şefkatli bir bağ ve eşit bir birliktelik getireceğini düşler başlarda. Ama Alfonso'nun kolunu kavrayışındaki o öfke her şeyi açık eder. *"Benim hükmüme, kararlarıma ve yaptıklarıma karşı çıkılmasına göz yumamam. Karşı çıkanı cezalandırırım. Derhal, hiç acımam. Yeterince açık anlatabildim mi?"*

Bu tehditkâr sessizlikte Lucrezia içten içe sorgular: *"Duygular ve gerekli eylemler... Bu ikisi bir arada olamıyor mu? Bir eylemi duyguların gerekli kılması mümkün değil mi? Vicdanın söz hakkı yok mu?"*

Peki, ataerkil sistemde vicdana yer var mıdır? Ya anlatı boyunca Lucrezia'nın zihnini kemiren "erkek çocuk doğurabilecek miyim?" sorusu... Onun hayatta kalması için tek anahtardır. Bu durum yüzyıllardır kadın bedenine yüklenen bu tarihsel görevin, sistemi ayakta tutan o damızlık ve nesne politikasının çıplak yankısıdır adeta.

Önce kitabı okudum:
mitlerin kitabını.
Orada hiçbir zaman anlatılmazdı
bu bıçağın ve bu kameranın
neden gerekli olduğu.
Tek başıma indim merdivenlerden,
okyanusun o soğuk ve boğucu sessizliğine.
Buraya batığın hikâyesini dinlemeye gelmedim,
onun hakkında yazılmış kitapları okumaya da.
Batığın bizzat kendisini görmeye geldim:
yıpranmış kaburgalarını,
çürümüş tahtalarını,
artık kimsenin hatırlamadığı yükünü.

**Adrienne Rich*

Saray onu bir portreye dönüştürmeye çalışırken Lucrezia inatla resim yapar. Onun fırçaya, renklere ve resme olan tutkusu... Erkek kontrolüne karşı geliştirdiği sessiz ama bir o kadar da dirençli varoluş mücadelesidir. Herkesin baktığı o kadın... Bakan kişiye dönüşmüştür artık. Özellikle hayvanları çizer Lucrezia. İnsanların maskeli ve hesaplı dünyasından farklı olduğunu gördüğü o hayvanları... Onların dünyasında güvende hisseder kendini. Çocukluğunda babasının sarayında karşılaştığı o kaplan... Kaplan yalnızca vahşi bir hayvan değil; bastırılmış gücün, kapatılmış canlılığın metaforudur anlatıda. Lucrezia tıpkı o kaplan gibi korunuyor gibi görünür. Ama aslında o da bir kafesin içindedir.

"Ama kabullenmek, boyun eğmek, benim tabiatımda yok ki."

Tuvalleri üst üste boyar. Kusursuz bir yeni resim yapmak değildir amacı. Tüm çizimlerini korumak hafızasının kaydını tutmaktır. Düşündüklerini sesli söyleyememek, hislerini açıkça yaşayamamak... Kendini sözcükler,

yüzler, isimler, sesler ve diyaloglarla ağzına kadar dolmuş, dolup taşmış gibi hisseder: "*... başı acıyla zonkluyor, taşıdığı yükün ağırlığıyla dengesini kaybedip sendeleyerek masalara, duvarlara çarpıyordu. Alfonso'ya bütün bunları anlatmak, kendi içindeki bazı kapılarla geçitlerin anahtarlarını vermek demek. O yüzden anlatmayacak. O asla bilmeyecek, kolunu istediği kadar sert tutsun, bileklerini istediği kadar bırakmasın, içindeki o yere ulaşamayacak.*" Patriyarkal düzen yalnızca kadın bedenini değil, kadın ruhunu da denetlemek ister çünkü.

Saraydaki kadınların birbirleriyle ilişkisi tam bir muammadır. Kadınlar birbirlerine tam anlamıyla yaklaşmazlar. Çünkü korku dayanışmayı parçalamıştır. Herkes payına düşen rolü oynar sadece. Bazıları sisteme boyun eğerek hayatta kalır bazıları ise sessiz bir direniş taşır içinde.

Rich, kadınların yalnızca kendi hikâyelerini yazmasıyla yetinmeyip, bizzat dünyayı, tarihi ve dili baştan tanımlamaları gerektiği söyler bir yazısında. Sessizliği bozmanın ve eski metinleri yeni gözlerle okumanın onları yaşayan birer ölü olmaktan çıkaracağını... Ona göre bu, geçmişi yok saymak değil; geçmişin bizi dilsizleştiren kurgularını içeriden parçalamaktır.

Duvara resmi yapılmış olan, benim son Düşesim,

Sanki canlıymış gibi bakıyor.
Emirler verdim;
sonra tüm gülümsemeler birden kesildi.

**Robert Browning*

Browning şiiriyle ataerkil kibrin kadını nasıl cansız bir koleksiyon nesnesine indirgediğini bir Dükün ağzından itiraf ettirir. O'Farrell ise anlatıyı Lucrezia'nın ağzından kurarak tarihin ve sanatın erkek egemen diline feminist bir manifesto ile meydan okur.

"Bak. İşte Lucrezia, en etkileyici taş bir yapının olduğu, nehirli, ormanlı bir manzaranın köşesindeki minik bir figür. Karanlık bir kış gecesinde ilerliyor, üzerini örtecek ağaçların merhametine doğru var gücüyle koşuyor, koşuyor."

Lucrezia, tuvale hapsedilmiş bir ölü olarak kalmayı reddetmiştir. O perde bir daha onun üzerine örtülmeyecektir artık. İbsen'in oyununda Irene, Rubek'e: ***"Biz ölüler uyandığımızda ne görürüz bilir misin? Hiçbir zaman gerçekten yaşamamış olduğumuzu."*** diyerek gecikmiş bir uyanışın kederini fısıldasa da... O'Farrell'ın Lucrezia'sı bu çağrıyı tersyüz eder. Tarihin dilsizleştirdiği bütün kadınlar adına hayatını geri alır.

Evet, Adrienne Rich'in dediği gibi patriyarkanın yaratıcı gücü tükenmeye başladı. Geriye yalnızca yıkım üreten ve kendini bu yıkımla yeniden var eden kör bir enerji kaldı. Oysa Lucrezia'nın ormana, hayata ve renklere doğru koşuşu... Kadınların tükenmeyen yaratıcı yaşama gücünün mutlak zaferi değil mi?

Kaynak:

Evlilik Portresi, Maggie O'Farrell, Çevirmen Kıvanç Güney, Domingo Yayınevi

https://www.poetryfoundation.org/poems/43768/my-last-duchess

https://www.gutenberg.org/cache/epub/4782/pg4782-images.html

https://en.wikipedia.org/wiki/When_We_Dead_Awaken:_Writing_as_Re-Vision

Hava ÜLGER
SES Muğla Şube Kadın Sekreteri

MOR CEPKEN

Muğla'nın sarp kayalıklarına yaslanmış küçük bir köy de Akkız ile Oğuz evliydi. İlk zamanlar her şey güllük gülistanlıktı. Bahar dalları gibi taze ve neşeli, birbirlerine sevgi doluydular. Oğuz Akkızı ilk gördüğünde sevmiş, Akkız'ın da kalbi ilk Oğuz'la çarpmış aşık olmuşlardı. Zaten Yörük kültüründe sevdiğiyle evlenirdi gençler.

Ancak zamanla Oğuz'un huyu suyu değişti; kahve köşelerinde geçen saatler, eve taşınan sert mizaç, sert bakışlar... Sözü dövmeye, sevgisi baskıya dönüştü. Bir gün Akkız'a kalkmaya cüret etmişti Oğuz'un nasırlı eli. O an evin huzuru, mutluluğu, neşesi kara bir sise döndü. Akkız bir anlam veremedi, çok üzüldü canına kıymayı bile düşündü. Sabretti ama artık bıçak kemiğe dayanmıştı. Onuru kırılmıştı. Gözünden yaş eksilmiyordu. Komşuları onu ağlarken gördü. Akkız belli etmedi. Akkız ne babasına ne annesine ne de kardeşlerine dert yandı.

O akşam güzel bir sofra hazırladı ve Oğuz'u bekledi. Kapıdan gene o sert bakışlı adam girdi. O gece zor geçti. Oğuz'un öfkesi Akkız'ın onurunu kıracak kadar taştı. Sabaha kadar uyumadı, gözyaşları sel oldu aktı. Güneşin ilk ışıklarıyla çeyiz sandığının yanında buldu kendini. Ağlayarak sandığı açtı. Sandığın dibindeki mor kadifeden sarı sırmalarla işlenmiş MOR CEPKEN'i çıkardı. Zamanı gelmişti. Giydi sessiz çığlığını üzerine.

Akkız MOR CEPKEN'i ile köy meydanındaki çınar ağacına doğru yürüdü. Hiçbir şey söylemeden, ağlamadan sadece dimdik durdu. Akkız'ı ilk gören muhtar oldu. Şapkasını önüne eğdi, adımlarını geri çekti. "Nen var?" diye sormadı. Çünkü MOR CEPKEN giyilmişse soru sorulmazdı hüküm verilmişti.

Köyde akan sular durdu, herkes işini gücünü bıraktı. Köyün kadınları, masal anaları, doğum ebeleri Akkız'ın yanında toplandı bir duvar gibi.

Oğuz kapıdan çıktı. Köy meydanındaki çınarın altında Akkız'ı görünce dizlerinin bağı çözüldü. Artık Akkız'a ne bir laf edebilir ne de el kaldırabilirdi. O CEPKEN giyildiği an biliyordu ki Oğuz köy nazarında hükmünü yitirmiş bir adamdı. MOR CEPKEN'i giyen kadının kocası için o andan itibaren geri dönüşü olmayan sosyal bir idam süreci başlamıştı.

Oğuz kahveye girdiğinde masadakiler sustu. Kimse ona selam vermedi, kimse hoş geldin demedi. MOR CEPKEN'li kadının kocasına selam vermek onun zulmüne ortak olmak demekti. Köyün en genci bile Oğuz'un yüzüne bakmadı. O artık EFE değil bir kadını çaresizliğe iten bir "HİÇ"ti.

Kimse onunla tarlada çalışmadı, kimse ona mal satmadı. Oğuz kendi köyünde bir yabancıya, görünmez bir hayalete dönüştü. Oğuz hatasını anladığında çok geçti. Artık Akkız'a yaklaşamaz; yaklaşmaya kalksa tüm köyü

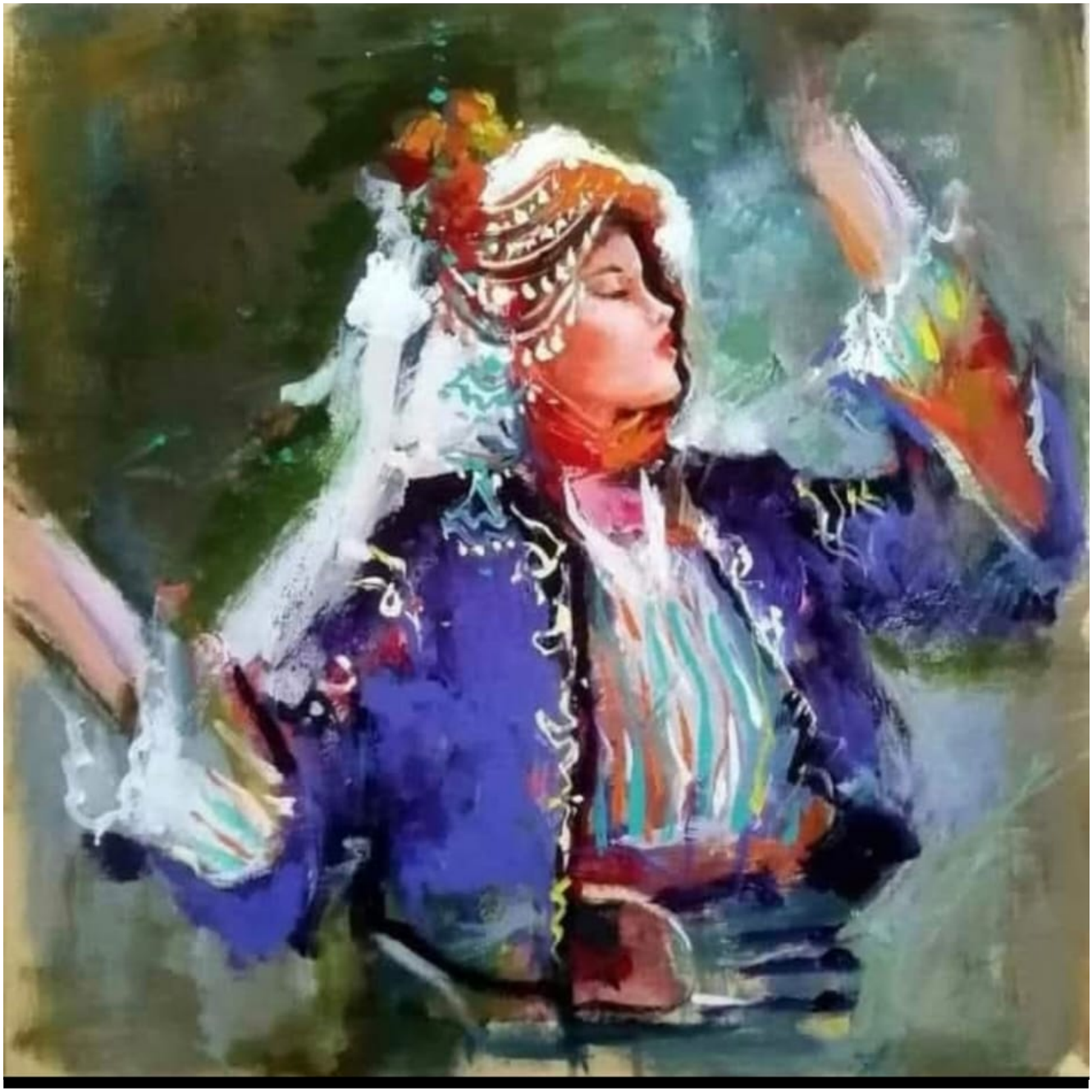
karşısında bulurdu. Tüm köy Akkız'ın etrafında etten bir duvar örmüştü. AKKIZ köyün ortak kararıyla koruma altına alındı, başka bir eve yerleştirildi. Yeni bir hayat kurana kadar Akkız'ın geçimi ve güvenliği köye aitti. Oğuz ise bu ağır sessizliğin altında ezildi. Ömür boyu bu utançla başı önünde yaşamak zorundaydı.

Oğuz'un ailesi bile ona sırt çevirdi. Çünkü o sadece karısına değil Yörük geleneğine ve kadının onuruna da hakaret etmişti. Artık sözüne itibar edilmez, ona bir daha kimse kız vermezdi.

Akkız sadece kendi hakkını değil sandıklarda saklı duran tüm sessiz kadınların hakkını savundu.

"MOR CEPKEN" sadece bir giysi değil, bir kadının baş eğmezliğinin, kadın hürriyetinin ve zulme DUR deyişin sembolüydü. Yörük kadınının erkeğine karşı kullandığı bir boşanma özgürlüğünün simgesidir.

"MOR CEPKEN" kültürel bir koruma kalkanı ve kadının zulme başkaldırısıdır.



Hatice ÖZDEMİR DANYELİ
BES Mersin Şube

TOZ BEZİ: BİR SINIFIN KONFORU, BAŞKA BİR SINIFIN EMEĞİ

**Bir izleyicinin gözünden feminist bir film çözümlemesi*

Bazı filmler bittiğinde hikâye sona erer; bazılarıysa insanın zihninde yeni sorular bırakarak yaşamaya devam eder. Toz Bezi filmi de benim için ikinci kategoride.

Film boyunca yalnızca iki kadının yaşam mücadelesine tanıklık etmiyoruz. Aynı zamanda evlerin kapalı kapıları ardında görünmez kılınan emeği, kadınlar arasındaki sınıfsal mesafeyi, patriyarkanın gündelik hayata sızan biçimlerini ve dayanışmanın ne kadar zor ama bir o kadar da gerekli olduğunu görüyoruz.

Nesrin ve Hatun İstanbul'da ev işçiliği yaparak yaşamlarını sürdürmeye çalışan iki Kürt kadındır. İkisi de geçim derdindedir, ikisi de kadın olmanın, yoksulluğun ve toplumsal eşitsizliklerin yükünü taşır. Ancak hayatla kurdukları ilişkiler, hayalleri ve ayakta kalma biçimleri birbirinden farklıdır.

Hatun ev sahibi olmayı düşlerken Nesrin, eşinin yokluğuyla, yalnızlığıyla ve küçük kızıyla hayatı yeniden kurmaya çalışır. Onların hikayesi, büyük toplumsal meselelerin gündelik hayatın sıradan görünen ayrıntılarında nasıl yaşandığını gösteriyor izleyicilere.

Filmde izleyiciyi en çok düşündüren şey; bu iki kadının yalnızca yoksullukla mücadele etmeleri değil; mücadelelerinin çoğu zaman kendi başlarına bırakılmış olmasıdır. Çünkü kadınların hayatını zorlaştıran koşullar, yalnızca düşük gelirden ibaret değildir. Onlardan beklenen annelik, bakım, ev işleri, duygusal dayanıklılık ve fedakârlık da bu yükün bir parçasıdır. Üstelik bütün bunları yaparken çoğu zaman kendi ihtiyaçlarını ertelemeleri, yaşadıkları zorlukları normal kabul etmeleri beklenir.

GÖRÜNMEYEN EMEK: TEMİZLENEN EVLER, KİRLENEN HAYATLAR

Filmde evler temizlenir, eşyalar düzenlenir, gündelik hayatın konforu yeniden üretilir. Fakat bu konforu sağlayan kadınların kendi yaşamlarında ne kadar yorgun oldukları, han-

gi yoksunluklarla mücadele ettikleri ve eve döndüklerinde kendilerini bir hayatın beklediği çoğu zaman başkalarının gündeminde değildir.

Bir evin temiz olması, o evde yaşayanlar için sıradan bir ihtiyaçtır. Oysa bu sıradanlığın arkasında harcanan zaman, beden gücü ve emek görünmezleştirilir. Temizliğin sonucu görülür; temizleyen kadının yorgunluğu ise işin bitmesiyle birlikte sanki ortadan kaybolur.

Filmin belki de en güçlü taraflarından biri, tam da bu görünmezliği görünür kılmasıdır. Ev işi, kadınların doğal görevi olarak kabul edildiğinde ücretsiz emeğe dönüşür. Ücret karşılığında başka bir kadına yaptırıldığında ise ekonomik bir ilişki haline gelir. Ancak işin ücretli olması, o emeği kendiliğinden güvenceli, eşit ya da değerli kılmaz.

Burada iki ayrı sömürü biçimiyle karşı karşıya kalırız. Birincisi; kadınların ev içinde karşılıksız biçimde üstlendikleri emek, ikincisi de aynı emeğin başka evlerde ücret karşılığında, çoğu zaman güvencesiz koşullarda sürdürülmesi. Kadınlar kendi evlerinde ücretsiz emek verirken, geçinebilmek için başka kadınların evlerinde aynı işi ücretle yapmak zorunda kalabilirler. Böylece ev içi emeğin kadınlara yüklenmesi ortadan kalkmaz; yalnızca sınıfsal konuma göre farklı biçimlerde örgütlenir.

Filmi izlerken insan ister istemez şu soruları sormadan duramıyor:

Bir evin düzeni neden başka bir kadının yorgunluğu pahasına kurulmak zorunda?

Ev işlerinin toplumsal bir sorumluluk olarak paylaşılmadığı, bakım hizmetlerinin kamusal bir hak olarak örgütlenmediği bir düzende, kadınların birbirlerinin emeğine bağımlı hale gelmesi kaçınılmaz değil midir?

Sorun, bir kadının başka bir kadından temizlik hizmeti almasını tek başına sorun olarak görmek değildir. Asıl sorun, bu ilişkinin hangi ekonomik koşullarda kurulduğu, emeği veren kadının ne kadar söz sahibi olduğu ve kendi hayatını belirleyebilmek için ne kadar özgürlüğe sahip olduğudur.

Bir sınıfın konforu, başka bir sınıfın görünmeyen emeği üzerine kuruluyorsa, o konforun bedelini de sorgulamak gerekir.

KADIN OLMAK ORTAK, YAŞADIĞIMIZ HAYAT AYNI DEĞİL

"TOZ BEZİ" filmini feminist bir gözle izlediğimizde karşımıza çıkan en önemli sorulardan biri şu soru olmalıdır: "Kadın olmak, bütün kadınların aynı deneyimi yaşadığı anlamına gelir mi?"

Patriyarka kadınları farklı biçimlerde kuşatır. Kadınların emeğini değersizleştirir, bakım sorumluluğunu onların omuzlarına bırakır, anneliği kutsarken annelerin gerçek ihtiyaçlarını görmezden gelir. Fakat kadınların bu düzen içindeki konumları aynı değildir. Sınıf, etnik kimlik, ekonomik olanaklar ve toplumsal statü, kadınların karşılaştıkları engelleri ve kullanabildikleri imkanları değiştirir.

Filmde ev işçisi kadınlarla işverenleri arasındaki ilişki bu farkı açıkça hissettirir. Her iki tarafta da kadınlar vardır. Ancak aynı evin içinde bulunmak, aynı toplumsal konumda bulunmak demek değildir. Bir kadın emeğini satarak geçinmeye çalışırken, diğer kadın o emeği satın alarak kendi zamanını ve yaşam alanını düzenleyebilir. Her ikisi de toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin içinde yaşasa da bu eşitsizliğin sonuçlarını aynı biçimde deneyimlemez.

İşte tam da bu noktada feminist dayanışmayı yalnızca kadınların ortak cinsiyet deneyimine dayandırmak yetersiz kalır. Çünkü kadınların

birbirine benzemeleri, aralarında otomatik olarak eşitlikçi bir ilişki kurulduğu anlamına gelmez. Kadınlar arasındaki sınıfsal mesafe, kimi zaman karşılıklı anlayışın önüne geçebilir; kimi zaman da bir kadının sahip olduğu ayrıcalıkların başka bir kadının emeği üzerinden sürdürülmesine yol açabilir.

Bu gerçeği dile getirmek, kadın dayanışmasını reddetmek değildir. Tam tersine, dayanışmayı romantik bir söylem olmaktan çıkarıp gerçek bir toplumsal ilişkiye dönüştürme çabası olarak okumak gerekiyor.

Kadın dayanışması, yalnızca birbirimizin acılarını anlamak değildir. Kendi konumumuzu, sahip olduğumuz olanakları ve başkalarının emeği ile kurduğumuz ilişkiyi de sorgulayabilmektir.

Gerçek dayanışma, eşitsizliklerin üzerini örtmek yerine onları değiştirmeye yöneldiğinde anlam kazanır.

EZEN VE EZİLEN İLİŞKİSİ: EVLERİN İÇİNDEKİ SINIF SINIRI

Sınıf çelişkisini yalnızca fabrikalarda, madenlerde, şantiyelerde ya da patronlarla işçiler arasında aramaya alışkınız. Oysa "TOZ BEZİ" sınıf ilişkilerinin evlerin içine kadar uzandığını gözler önüne sermekte. Üstelik bu ilişkiler, cinsiyet ve etnik kimlikle iç içe geçerek daha karmaşık bir görünüm kazanıyor.

Bir evin kapısından hizmet vermek için giren kadın ile o evin sahibi olan kadın arasındaki ilişki, yalnızca kişisel bir ilişki değildir. Bu ilişki, gelir ve mülkiyet farklarının, emeği satın alma gücünün ve kimin zamanının daha değerli kabul edildiğinin de bir ifadesidir.

Burada ezilenlerin kendi içindeki çelişkilerini de gözden kaçırmamak gerekir. Bir kadın erkek egemen düzen tarafından baskılanabilir; aynı kadın, ekonomik konumu sayesinde başka bir kadının emeği üzerinde söz sahibi olabilir. Bu, bir kadını bütünüyle ezen ya da ezilen olarak tanımlamanın yetersizliğini gösteriyor. İnsanların toplumsal konumları, farklı ilişkiler içinde farklı güçler ve sınırlar yaratabilir.

Bu nedenle filmi izlerken yalnızca kimin daha çok acı çektiğine bakmak yeterli değildir. Kimin emeğinin karşılığını belirlediğine, kimin çalışma koşullarını tayin ettiğine, kimin dinlenme ve kendi hayatını kurma olanağına sahip olduğuna da bakmak gerekiyor.

Ancak burada önemli bir ayrımı görmek gerekiyor: Her bireysel ilişkiyi doğrudan düşmanlıkla açıklamak da doğru değildir. Sınıfsal eşitsizlik, insanların her karşılaşmasında bilinçli bir sömürü niyeti taşıdığı anlamına gelmez. Asıl sorun, kişisel niyetlerden bağımsız olarak eşitsizliği yeniden üreten toplumsal düzenin nasıl işlediği ile ilgilidir.

"TOZ BEZİ"nin gücü, bu ilişkileri basit bir iyi-kötü karşıtlığına indirgememesinden geliyor. İzleyiciyi rahatlatan bir hüküm vermek yerine, gündelik hayatın içindeki eşitsizliklerle yüzleşmeye çağırıyor.

KADINLARIN BİRBİRİNE TUTUNMASI: DAYANIŞMANIN OLANAKLARI VE SINIRLARI

Nesrin ve Hatun'un ilişkisi, filmin duygusal olduğu kadar politik açıdan da önemli bir boyutunu göstermektedir. Onlar yalnızca birlikte vakit geçiren iki kadın değildir. Birbirlerinin yaşamına tanıklık eden, aynı hayatın farklı yüklerini taşıyan ve zaman zaman birbirlerine tutunma imkânı bulan iki kadın.

Ama dayanışma her zaman kusursuz değildir. Yoksulluk, güvencesizlik ve geleceğe ilişkin belirsizlik, insanların birbirleriyle kurdukları ilişkileri de zorlayabilir. Herkes kendi hayatını ayakta tutmaya çalışırken başkasının yükünü

taşımak kolay değildir. Kadınlardan sürekle fedakârlık bekleyen bir düzende, dayanışmanın da kendiliğinden ve sınırsız biçimde ortaya çıkmasını bekleyemeyiz. Filmin gerçekliği de tam burada ortaya çıkıyor. Kadınlar arasındaki bağı, bütün sorunları çözen sihirli bir güç gibi sunmuyor. Aksine, dayanışmanın gündelik hayatın çelişkileri içinde kurulmaya çalışıldığını hissettiriyor.

Feminist mücadele açısından bu çok önemli. Çünkü kadınların birbirine destek olması değerlidir. Ancak bireysel iyiliklerin, kamusal sorumlulukların ve örgütlü mücadelenin yerini tutması da beklenemez. Bir kadının başka bir kadına yardım etmesi, bakım hizmetlerinin kamusal bir hak haline gelmesi ihtiyacını ortadan kaldırmaz. Bir kadının başka bir kadına iş bulması, güvenceli çalışma hakkının yerine geçmez. Bir kadının başka bir kadının çocuğuna sahip çıkması, kadınların tek başlarına bırakılmadığı bir toplumsal düzenin yerini asla tutmayacaktır.

Dayanışma, yalnızca birbirimizin yaralarını sarmak için değil, o yaraları sürekli açan koşulları değiştirmek için de gereklidir.

EMEK DAYANIŞMASI NEDEN ÖRGÜTLÜ OLMAK ZORUNDA?

Filmi emek mücadelesi açısından irdelediğimizde, ev işçilerinin çalışma koşulları bizi doğrudan örgütlenme ihtiyacının ne kadar gerekli olduğu gerçeğini göstermektedir. Ancak filmdeki bu sahnelere yalnızca duygusal bir fedakârlık hikayesi olarak bakmak doğru olmayacaktır. Çünkü burada çok daha zor bir soru ile karşı karşıya geliyoruz. Bir çocuğun güvenliği ve geleceği neden başka bir kadının kişisel sorumluluğuna kalmaktadır?

Hatun'un kararı insani ve güçlüdür. Fakat bu kararın ardında, bakım sorumluluğunu yükleyen toplumsal düzenin yarattığı boşluk da durur. Kadın dayanışmasının gücünü teslim ederken, kadınları sürekle başkalarının hayatını kurtarmak zorunda bırakan koşulları da sorgulamalıyız.

Bu durum filmin en önemli çelişkisini de içinde taşır: Kadınlar birbirlerine tutunarak yaşamlarını sürdürebilirler ancak yalnızca birbirlerine tutunarak eşitsizliği ortadan kaldıramazlar. Bunun için bireysel dayanışmanın kolektif haklara, ortak taleplere ve örgütlü mücadeleye dönüşmesi gerekir.

SON SÖZ: TOZ BEZİ'NİN ARDINDA KALAN HAYATLAR

"TOZ BEZİ"ni izledikten sonra geriye yalnızca iki kadının hikayesi kalmıyor. Temizlenen evler, yetiştirilmeye çalışılan çocuklar, geçim derdi, yarım kalan hayaller ve kadınların birbirlerine uzattıkları eller kalıyor. Bir de şu soru kalıyor akıllarda: Toplumun sürmesi için vazgeçilmez olan emek, onu yapanlar için neden hala güvencesiz ve görünmez?

Film, bize kadınların yalnızca patriyarkanın değil, sınıfsal eşitsizliklerin ve toplumsal dışlanmanın da içinde yaşadığını hatırlatıyor. Kadınların ortak deneyimlerini görünür kılarken aralarındaki farkları da saklamıyor. Bu yüzden dayanışmayı hazır bir sonuç olarak değil, kurulması ve korunması gereken politik bir ilişki olarak düşünmemizi sağlıyor.

Bir izleyici olarak filmden çıkaracağımız sonuç şu olmalı diye düşünüyorum: Kadın dayanışması, yalnızca birbirimizin acısını anlamakla sınırlı kalmamalı. Birbirimizin emeğini tanımayı, eşitsizliği yeniden üreten ilişkileri değiştirmeyi ve haklarımız için birlikte mücadele etmeyi de içermeli.

Emek dayanışması ise kadınların deneyimlerini sınıf mücadelesinin merkezine taşımalı, evlerde, iş yerlerinde ve hayatın her alanında görünmezleştirilen emeği ortak bir mücadele konusu haline getirmelidir.

Çünkü hiçbir kadın yalnızca başka bir kadının fedakarlığı ile özgürleşemez. Hiçbir dayanışma adaletsizliği sürekli yeniden üreten bir düzenin yerine tek başına geçemez. Ama kadınlar birbirlerinin emeğini gördüklerinde, ortak sorunlarını tanımladıklarında ve bu sorunları değiştirmek için yan yana geldiklerinde başka bir hayatın mümkün olabileceğini görürler.

Belki de "TOZ BEZİ"nin bize bıraktığı en önemli düşünce de budur. Bir evin tozunu almakla dünyanın eşitliksizliklerini ortadan kaldırmak aynı şey değildir. Ama o tozu kimin aldığını, kimin rahat ettiğini ve kimin yorulduğunu sorgulamaya başlamak, dünyayı değiştirme mücadelesinin ilk adımlarından biri olabilir diye düşünmek gerekiyor.

Çünkü bizim aradığımız yalnızca temiz evler değil, emeğin sömürülmediği, kadınların birbirinin yükünü taşımak zorunda bırakılmadığı, bakımın ortak bir hak ve sorumluluk olduğu eşit bir yaşamdır. Ve o yaşam, birbirimize acımakla değil; birbirimizin emeğine, haklarına ve özgürlüğüne sahip çıkarak birlikte mücadele ederek kurulacaktır.


66 Internationale Filmfestspiele Berlin
Forum
toz bezi
dust cloth
"TOZ BEZİ / DUST CLOTH"
NAZAN KESAL ASİYE DİNÇSOY
SERRA YILMAZ DİDEM İNSELEL MEHMET ÖZGÜR
ASEL YALIN YUSUF ANCU GÖKÇE YANARDAĞ
MAKE-UP ESMA KESKİN COSTUME DESIGN SEDA YILMAZ DAFFER CEYHUN PARLAK
SOUND DESIGN / MIX ARNE DAMMANN COLORIST CENK EROL SOUND MUSTAFA BÖLÜKBAŞI
EDITOR ALİ AGA EDITING SUPERVISOR AYHAN ERGÜRSEL CASTING DIRECTOR EZGİ BALTAŞ
LINE PRODUCER KAAN KURBANOĞLU 1ST A.D. ULAŞ PARLAKYILDIZ
ART DIRECTORS ASLI DADAK BARIŞ YIKILMAZ CINEMATOGRAPHER MERYEM YAVUZ
CO-PRODUCER STEFAN GIEREN PRODUCERS ÇİĞDEM MATER NESRA GÜRBÜZ
SCREENWRITER / DIRECTOR
AHU ÖZTÜRK

2026 Yılının ilk 10 Ayında İş Cinayetlerinde Katledilenler...



HAYATLARIMIZ İÇİN

ÖRGÜTLENELİM! MÜCADELEYİ BÜYÜTELİM!